

1. EV100 raames linastub 2018. ja 2019. aastal tavapärasest rohkem eesti filme. Ühena oodatumatest linastub 2019. aasta kevadel A.H.Tammsaare ainetel "Tõde ja Õigus". Nimikangelast Andrest ja Pearut hakkavad kehastama 2 Priitu (Loog ja Võigemast). **Kes aga kehastab Andrese küljeluud, Vargamäe Mari?**

2. See aastatel 2010-2014 Moskva Spartaki ridades mänginud, seejärel Inglismaale klubidesse siirdunud jalgpallur on oma rahvuskoondise eest platsile saanud üle 90 korra. Eesti vastu mees väravat löönud pole, küll aga avas Eesti vastasmeeskond ühes Eestile kurvalt lõppenud mängus 13. minutil skoori just tema söödust. **Kes?**

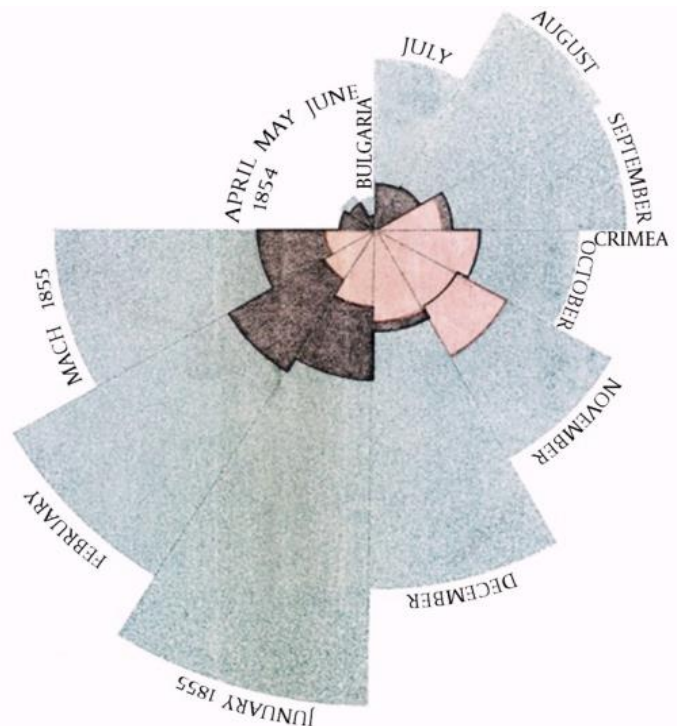
3. Näete Narva kaupmehe (1824-1906) ja tema naise (1851/52-1913) portreid. Koos panid nad aluse kunstikogule, mis naise surma järel koos nende koduks olnud majaga Narva linnale kingiti. Nii sündis

Narva linnamuuseum. Teise Maailmasõja ajal sai kunstikogu kannatada ja muuseumihoone hävis. Siiski on oluline osa kogust tänasel päeval Narva muuseumis eksponeeritud. Kunstikogu tuumiku moodustab vene 19. sajandi ja 20. sajandi alguse kunst (sh Ivan Aivazovski, Aleksandr Makovski), lisaks kuuluvad kogusse Narvas elanud eesti kunstnike tööd. Endine Nõukogude tänav Narvas kannab 1994. aastast mehe perekonnanime (naise perekonnanime saamiseks tuleks sellele lisada a-täht).

Milline metseenlusega tegelenud Narva abielupaar?

4. Prantsuse Akadeemial on selle rajamisest saati olnud 731 liiget (03.05.2018 seisuga). 1635. aastal rajatud teadusliku ühingu esimeseks naisliikmeks sai 1980. aastal kirjanik (1903-1987), kelle teostest on eesti keelde tõlgitud muuhulgas „Hadrianuse mälestused“ ja „Halastuslask“. **Kes?**

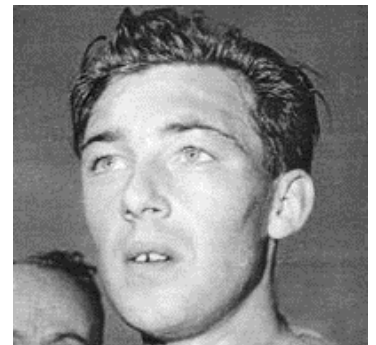
5. Praeguste plaanide kohaselt 2020. aasta mais stardib Ariane 5 raketi pardal Maa-Päikse L2 punkti (Lagrange'i punkti) suunas üks väärtuslikumaid aparate, mida üldse kosmosesse on lennutatud. Tegemist on kuulsa Hubble'i teleskoobi järeltulijaga, mille eelarve on 8,8 miljardit dollarit. NASA, ESA ja CSA (Kanada Kosmoseagentuur) koostööna valmivat aparati on planeeritud alates 1996. aastast. Aparaat on nimetatud järjekorras teise NASA direktori järgi, kellel küll isiklikku teaduslikku tausta ei olnud, kuid kelle tegutsemist hinnatakse kõrgelt teadusliku kogukonna poolt. Mees oli NASA eesotsas 1961-1968. **Kuidas on selle teleskoobi nimi?**
6. See USA ettevõtte oli üks esimestest personaalsete digiseadmete tootjatest. Esimene versioon "mobiilsest" operatsioonisüsteemist GarnetOS avalikustati juba 1996. a ja hiljem kasvas see üle webOS'iks. Väga populaarsed olid tooteseeriad Treo ja Pixi, Treo 600 peetakse üheks esimeseks nutitelefonidest üldse. Kuigi ka tänased tehnoloogiahiid on selle firma tehnoloogiast nii mõndagi laenanud, siis hea esialgne positsiooni mängiti valede äriotsustega maha ja oma kohta turul ei leitudki. Ettevõtte riismed müüdi 2010. aastal HP-le. **Mis firma?**
7. See Rhone'i jõe orus asuv kaitstud nimetusega veinipiirkond (AOC) on nimetatud 12 km Avignoni linnast põhja pool asuva küla järgi, mis omakorda sai oma nime paavst Johannes XXII tegevuste tõttu. Piirkond asub kokku 3200 hektaril ning hõlmab 320 istandust, kus toodetakse 13-15% alkoholisaldusega väga maitsekat veini, milles võib kasutada kokku üle kümne erineva marja. Enim levinuimad on Grenache, Syrah ja Mourvedre. **Mis vein/veinipiirkond?**
8. Näete osa 1859. aastal Inglismaal avaldatud arvjoonisest nimega "Diagramm surmapõhjustest Ida-armees" (originaalis "Diagram of the causes of mortality in the army in the East"). Statistika-ajaloo ühe tuntuima diagrammi iga sektori pindala tähistab surnute arvu: sinised kõigi hukkunute, roosad haavadesse surnute ja tumedad sektorid muudel põhjustel surnute arvu. **Kes on selle autor, hobistatistik?**

9. Küsitav loom (*Antilocapra americana*) on Põhja-Ameerika ainus endeemiline sõraline ja mägikopra kõrval teine endeemiline imetaja, asustades kontinendi läänerrannikut Lõuna-Kanadast Põhja-Mehhikoni. Muuhulgas on tegu väga kiirete jooksjatega – maksimaalne kiirus ületab 80km/h. Looma lähimad elavad sugulased on kaelkirjakud ja okaapi. **Kes?**

10. Viimane luksemburglasest Tour de France'i võitja enne Andy Schlecki võitis oma tiitli 1958. aastal. Kahel korral ka Giro d'Italia võitnud mees (eluaastad 1932-2005, pildil) oli mägede spetsialist, keda nimetati "tiivuliseks ronijaks" ja "mägede inglise". Tema endassepõrduvad ja karm iseloom tekitas kaassõitjatega konflikte. Näiteks ründasid konkurendid 1957. aasta Giro just siis, kui küsitav põie tühjendamiseks peatunud oli; pärast sõitu ähvardas küsitav, endine lihunik, väidetavalt vastased vorstilihaks lõigata. Oma suurimad võidud võitis ta karmides ilmaoludes, külma ja sademetega. Soojades oludes kippus ta hätta jääma, mis viitab toonase rattamaailma moestimulandi amfetamiini kasutamisele. **Kes?**

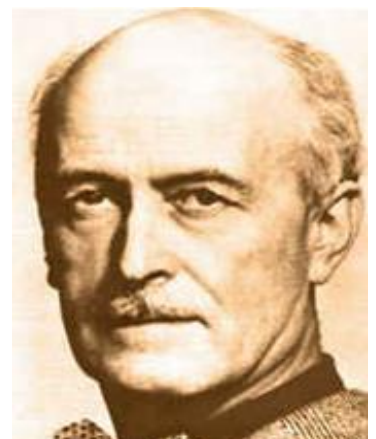
11. Küsime nime, mille all on paremini tuntud Peruu Kommunistlik Partei, mis 1980. aastatest alates külvas terrorit kogu maal. Ühenduse mõjuvõimu tõus on seotud filosoofiaprofessor Abimael Guzmáni asumisega selle etteotsa, kelle vangistamisega 1992. a on ühtlasi selle tegevus ka vaibunud. Guzmáni tabamine balletistuudios ajendas inglise kirjanikku Nicholas Shakespeare pealkirjastama oma vastavateemalist romaani "The Dancer Upstairs". Selle teose põhjal väntas John Malkovich 2002. a omakorda samanimelise filmi (Malkovichi režisööridebüüt), kus pearollis oli Javier Bardem. **Mis nimi?**

12. Üks Lääne-Aafrikas räägitavast ga keelest pärinev sõna on jõudnud kogu maailma meditsiinisõnavarra. See sõna tähistab rasket väärtoitumust, mille äratuntavaimaks sümptomiks on laste tursunud kõhud näljahäda käes vaevlevais piirkondades. Väärtoitumine seisneb ebapiisavas valgutarbimises, st üldine kaloritarbimine võib olla piisav, mis eristab küsitavat seisundit marasmist. Küsitav konditsioon tekib sageli pärast lapse rinnast võõrutamist, mis peegeldub ka sõna tähenduses: "haigus, mis tekib lapsel, kui järgmine laps sünnib". Et sõna leidub ka Eesti arstide poolt kasutatud Rahvusvahelises Haiguste Klassifikatsiooni koodisüsteemis, on võimalik, loodetavasti vaid teoreetiliselt, et Eestiski määratakse diagnoosiks ga-keelse nimega seisund. **Milline sõna/seisund?**

- 13.** Saksamaa Lahtised Meistrivõistlused Tennises on tenniseturniir, mida peetakse alates 1892. aastast. Selle tähtsamad mängud toimuvad staadionil nimega Am Rothenbaum. Ajavahemikus 2000-2008 oli turniir osa sarjast ATP Master Series. 2009. aastal madaldati turniir ATP 500 turniiriks, millega see turniir pärast mõneaastast kohtuvaidlust ka leppima pidi. Turniiri on enim kordi (4) võitnud Roger Federer, kes 2007. aastal teenis turniiri finaalis ühe võidu kahest, mis ta on Rafael Nadali üle saviliivaväljakul saavutanud. **Mis linnas kirjeldatud turniiri peetakse?**
- 14.** Eestiga seotud meresõitja ja Arktika-uurija Ferdinand von Wrangell juhtis 1820–24 Kirde-Siberi rannikule saadetud Kolõma ekspeditsiooni – reisi, mille üheks tulemuseks oli tõestamine, et Ameerika ja Aasia ei ole maasilla kaudu ühenduses. Muude avastuste kõrval on olulise tähendusega Suure Siberi ... avastamine. Punktiirjoonele sobib termin, mis tähistab aastaaegadest sõltumatult esinevat jäävaba ala muidu jäätunud veekogul. **Mis termin?** (vastuseks sobib nii eesti- kui venekeelne nimi)
- 15.** Metsikus Läänes 19. sajandi lõpul tegutsenud kurjategijatest vennad olid inspiratsiooniks Lucky Luke'i koomiksisarja autoritele. Neljast vennast kolm võtsid 1892. aastal osa hulljulgest pangaröövist Coffeyville'is, Kansases. Viis meest üritasid päise päeva ajal röövida korraga kaht panka. Tagajärjeks oli nelja röövli, sealhulgas kahe venna (vasakpoolsel pildil keskmised) hukkumine. Lucky Luke'i koomiksites esinevad vennad on väidetavalt päris-vendade nõbud. Nende iseloomustamiseks sobib printsiip "mida pikem, seda rumalam". **Millist perekonnanime mõlema vendadeneliku liikmed kannavad?**

- 16.** 2017. a juubeldati, et eesti mees sai Grammy, kui Sturgill Simpson, kuhu kuulub Laur Joamets, võidutses parima kantriplaadi kategoorias albumiga "A Sailor's Guide to Earth". Samal aastal olid nomineeritud veel Tõnu Kaljuste, Martin Kuuskmann ja Neeme Järvi. Järvi konkureeris Grammy'le parima orkestriesituse kategoorias salvestisega "Neeme Järvi conducts ..." kus punktiirjoonele sobib ühe aastail 1890-1962 elanud prantsuse helilooja nimi. Kuulete lõiku tema teosest "Divertissement". **Kes?**

17. Küsime kaht naaberriiki. Riigis A toimus selle aasta aprillis referendum küsimuses, kas 53% riigist B peaks tegelikult kuuluma riigile A. Täpsem küsimusepüstitus seisnes selles, kas riik A peaks pooldama vana territoriaalvaidluse Rahvusvahelises Kohtus lahendamist. Üle 95% hääletanutest toetas ettepanekut. Lähiaastatel peaks samasugune referendum toimuma ka riigis B. Riigi A pindala on 109 000 km², riigi B pindala on 23 000 km². Riigis A elab 17,3 miljonit inimest, riigis B elab 0,4 miljonit inimest. **Mis riigid?**

18. Esimesed briti vangid jõudsid Austraaliasse 1788. aastal. Algusaastad olid neile väga rasked, kuid lühikese ajaga paranesid olud New South Walesis sedavõrd, et hirmutava õhkkonna säilitamiseks otsustas kuberner Thomas Brisbane 1824. aastal karistuskolooniana uuesti kasutusele võtta ühe juba varem (1788-1815) seda

funktsiooni täitnud saare. Saarele pidi saadetama ainult kõige parandamatamad kurjategijad, kelle kohtlemine pidi olema hoiatuseks kõigile teistele. Vangid eemaldati taas saarelt 1855. aastal ning esimesed tsiviilelanikud saabusid oma uude koju juba järgmisel aastal. **Mis saar/karistuskoloonia?**

19. Mis aasta? (+/- 2 aastat 1 p)

- Johannes Brahms saab endast ja Beethoveni vaimust võitu ning avaldab lõpuks oma Esimese sümfoonia, mille kallal on ta töötanud 14 aastat. Samal aastal toimub "Nibelungide sõrmuse" esmakordse tervikliku ettekandega Bayreuthi festivalimaja avamine.
- "Biopiraat" Henry Wickham viib Brasiiliast välja 70000 kummipuu seemet. Tegevus, mis lõpuks viis Brasiilia suuresti monopoolse seisundi lõppemiseni loodusliku kautšuki tootmises.
- Heinrich Schliemann alustab kaevamisi Mükeenese, leides "Agamemnoni maski".
- Lars Magnus Ericsson ja Carl Johan Andersson avavad Stockholmis väikese töökoja, millest kasvab hiljem välja suurfirma Ericsson. Düsseldorfis pannakse alus firmale Henkel. Turule ilmub Heinzi tomatiketšup, s.o. maailma populaarseim tomatiketšupi bränd. Esimest korda müüakse Budweiserit.

20. Veiko Märka kirjutas Eesti Ekspressis 2010. a lühikese ülevaate eesti karikatuuriloo. Lustlikult nimetas ta eesti karikatuuri sünnipäevaks 7. detsembrit 1878. a, kui ühe toonase avaliku elu tegelase koduaknale ilmus öösel tõrvaga soditud kana. Märka lisab: "Autor pole teada, see-eest on kindel, et visuaalse efekti võimendamiseks tulistas ta läbi akna revolvrist ka kaks kuuli ... töölaua suunas". Oskar Kruusi andmeil oli tõenäoliselt süüdlaseks Aleksander Sõrd – teoloogiatudengist skandalist. **Keda eelpool kirjeldatud õnnetu sündmus tabas?**

- 21.** Saksamaa koolides aastatel 1935-1941 kohustusliku kirjutus-kirjatüübina õpetatud kirjutuskiri sai nime selle välja töötanud graafikakunstniku järgi. Preisi kultuuriministeeriumi tellimusel 1911. aastal loodud kirjatüüpi saatis edu ja 1935. aastal sai sellest ametlik saksa koolides õpetatav käekiri, Deutsche Volksschrift. Martin Bormanni 1941. aasta ringkiri aga keelas kirjatüübi kasutamise, kuna selle kirjatüübi eellastele olevat aluse pannud juudid. Sisulisemaks ajendiks võis olla, et tiheda vallutustegevuse tagajärjel Saksa riigiga liidetud, küsitavat kirjatüüpi mitte tundvatele inimhulkadele võis see loetamatuna mõjuda. Viimase väite illustreerimiseks näete kirjatüübis kirjutatuna sõnu "nanos gigantum humeris insidentes". **Milline, oma autori perenime kandev kirjutuskiri?**

nanos gigantum humeris insidentes

- 22.** ... ehk avastamisõpetus püüab lahti mõtestada ülesannete lahendamise protsessi ja selleks vajalikke tüüpilisi mõttekäike. Inimpsühholoogia kontekstis pandi ...-le alus 1970-80ndatel Amos Tversky ja Daniel Kahnemanni töödes. Mõned näited:
- Kui sa ei saa probleemist/ülesandest aru, joonista pilt
 - Kui probleem on liiga abstraktne, proovi mõelda mõni konkreetne näide

Mis mõiste sobib lünka?

- 23.** Kukrulised (süsteemaatiliselt tegu infraklassiga) jaotatakse seitsmesse seltsi, millest kuus on opossumilised, kukkurvõhnlased, moniitolised, kukkurkärbilised, kukkurmutilised ja bandikutilised. Mainimata jäi kõige liigirikkam ja mitmekesisem kukruliste selts, mis koondab 143 liiki ja kuhu muuhulgas kuuluvad nii koaalalased, vombatlased, possumlased kui kangurulased. Selts on saanud nime ühe neile liikidele ühise tunnuse alusel. **Mis selts?**

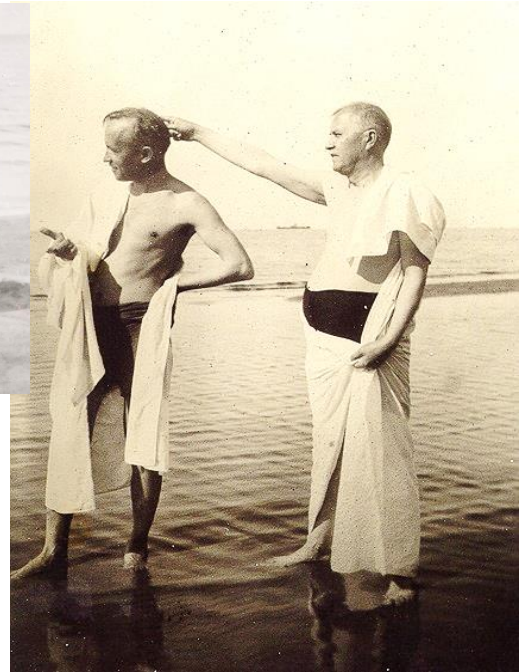
- 24.** Pildil on kujutatud klaasist sabaga pisaralaadset objekti, mis tekib sulaklaasi vette kukutamisel. Objekti teeb eriliseks tema erakordne tugevus peaosas, mis suudab taluda haamrilööke ja isegi püstolikuuli. Samas kui vigastada sabaosa, puruneb see plahvatuslikult kildudeks. Objekti hämmastava tugevuse müsteeriumi üheks lahendajaks oli eesti teadlane Hillar Aben, kes 2016. a koos USA ja inglise teadlastega avaldatud artiklis selgitas, et objekti tugevuse taga on klaasis jahtumisel tekkivad jääkpinged. Jämedama otsa pinnakihi (u 10% otsa läbimõõdust) on tekkinud jahtumise tulemusena survepinged mis on suurusjärgus 700 MPa (klassikalise ehitusterase voolepiir on 300-400 MPa). Just see kõvasti surutud kiht ongi tugevuse põhjuseks. ... on paelunud teadlasi juba 1660. aastast saati, kui kuningas Charles II-le toodi kingiks peotäis neidsamu objekte. Kinkijaks oli üks mitmekülgne mees, kelle järgi need veidrad objektid nime ongi saanud. **Mis objekt?**

25. Piltidel

naudivad Narva-Jõesuu rannas suvemõnuseid kaks erinevate elualade meest. Üks neist on muuhulgas Tiiu Tasase ja Siim

Sõnajala pseudonüümi kasutanud kirjanik, teine omaaegne Riigi Põlevkivitööstuse õlivabriku ja keemialabori juhataja. Viimane oli 1918. a määratud ka haridusministri kohale, kuid ei saanud sellele kohale asuda, sest viibis samal ajal Petrogradis vangistuses. Pilt pärineb 1920ndatest aastatest. **Kes nad on?**

26. Kui see kontserdimaja 1985. a valmis, oli kuulus dirigent Leonard Bernstein selle maja akustikast niivõrd šokeeritud, et käskis selle maha põletada. Seda muidugi ei tehtud ja maja funktsioneerib suurlinna muusikalise keskusena siiani. See on muuhulgas kodusaaliks orkestrile, mille kolm viimast peadirigenti on olnud Christian Thielemann, Lorin Maazel ja Valeri Gergiev (ametisolev). **Mis kontserdihall?** (õige linn 1 punkt)

27. „Ristija Johannese pea maha raiumine” (1608) on mõõtmelt Caravaggio suurim maal ja ühtlasi ainus, mille ta signeeris. Sealjuures moodustub signeering Ristija Johannese peast nirisevast verest. Maali saab imetleda ühes riigis, kus Caravaggio redutas 1607-1608. Küsime aga veelgi täpsemalt, **millisest linnast võib nimetatud maali leida?**

28. Küsitava haiguse tekitaja kuulub

bakterite perekonda, mis on nimetatud 1919. a Nobeli füsioloogia- või meditsiinipreemia pälvinud belgia teadlase järgi. Tänapäeval on selle haiguse esinemissagedus tunduvalt vähenenud, sest sisse on viidud vastav vaktsineerimisprogramm. Suure tõenäosusega on ka kõik saalisviibijad vastava kaitsesüsti saanud. Sellest hoolimata haigust siiski mõnevõrra esineb. Nii diagnoositi Eestis 2015. a küsitavat haigust 77 inimesel. **Mis haigus?**

29. Sel sajandil meeste jalgpalli MM-i finaalmängu vilistanud kohtunikud on meie spordisõprade seas küllap hästi tuntud. Selle neliku moodustavad Pierluigi Collina (2002), Horacio Elizondo (2006), Howard Webb (2010) ja Nicola Rizzoli (2014). Brasiilia-Prantsusmaa vahelist

finaalkohtumist (1998) vilistas marokolasest kohtunik, keda näete pildil Marcel Desailly'd platsilt ära saatmas. **Kes?**

30. Küsitav organisatsioon loodi 1831. aastal. Tihti on ... päästerõngaks inimestele, kellel pole elus kõik korras, vajadusel antakse inimesele isegi uus identiteet. Kõige rohkem on ...-sse kuulunud sakslasi (210 000), itaallasi 60 000, belglasi 50 000, prantslasi 50 000, ka mõned üksikud eestlased, kuid neid nimesid väga ei teata, sest endised liikmed ei ole just kõige jutukamad. Kuigi eurooplased on liikmeskonnas domineerivad, on ...-sse kuulunud liikmeid paljudest maailmanurkadest. Pildil on selle sümbol. **Mis organisatsioon/entiteet?**

31. Oscar Wilde'i "Dorian Gray portree" nime tegelasele avaldab suurt mõju üks kollaste kaantega raamat, mille nime teoses kordagi ei mainita, kuid mis sisukirjelduse alusel äratuntav on. "See oli kõige imelikum raamat, mida [Dorian] oli kunagi lugenud. [...] [Raamat] sisaldas Doriani elu lugu, enne kui tema seda elas." Teos jutustab pariislasest, kes on eemaldunud erakluse ja loob endale oma dekatentliku naudinguteilma. Ka teose prantslasest autori (1848-1907, pildil) loomingu kirjeldamiseks on sagedaimini kasutatud just sõna "dekadentlik". Raamat ilmus 1884. aastal, eesti keeles 2013. aastal. **Teos ja autor?**

32. Millise autobrandi nimi tuleneb ühe viikingite laeva tüübist (pildil)?

33. „Mõnikord on lihtne muuta miljonite inimeste meelsust, aga võimatu muuta ühe inimese meelt.“ Selle ütluse autoriks olevat 103 aastaseks elanud meest (suri 1995) võib pidada avalike suhete (ingl *public relations*) isaks.

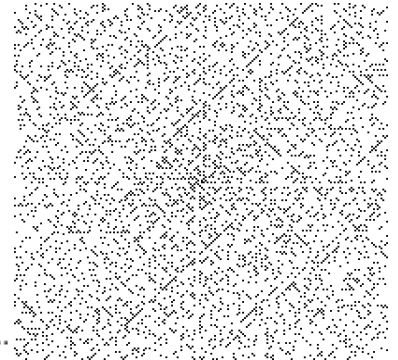
Enne tema loodud reklaamikampaaniat 1920ndate lõpus,

kus näidati suitsetavaid naisi ja sigaretile viidati kui „vabaduse tõrvikule“, oli naiste suitsetamine USA-s tabu. Samuti oli tema käsi mängus peekoni ja muna hommikusöögina populaarseks muutmisel.

Küsitavast endast tuntumgi on ilmselt tema onu Sigmund Freud. **Kes?**

34. Kui hakata vasakpoolse pildi järgi juhindudes järjest täisarve spiraalis üles kirjutama ning seejärel kustutada kõik arvud, mis pole algarvud, saame parempoolse pildi, kus iga must täpp tähistab algarvu. Saadud muster ei ole suvaline, näha on, et teatud diagonaalsetel suundadel esineb

37	36	35	34	33	32	31
38	17	16	15	14	13	30
39	18	5	4	3	12	29
40	19	6	1	2	11	28
41	20	7	8	9	10	27
42	21	22	23	24	25	26
43	44	45	46	47	48	49

ebaproportsionaalselt palju algarve. See lihtne visualiseering näitab, et algarvude näiliselt juhuslik esinemine arvteljel omab siiski teatavat reeglipära. Spiraali mõtles 1963. aastal välja üks poola-USA matemaatik, kes osales Manhattani projektis. **Kuidas kutsutakse seda spiraali?**

35. Küsitav isiksushäire, mille peamisteks tunnusteks on ülemäärane emotsionaalsus ja tähelepanuvajadus, on kõige täpsem meditsiiniline diagnoos inimesele, keda igapäeva kõnepruugis nimetatakse „draamakuningannaks“. Diagnostilisteks tunnusteks on lisaks eelpool mainitutele veel näiteks enesedramatiseerimine, teatraalsus, emotsioonide liialdatud väljendamine; sisendatavus, kerge mõjutatavus teiste inimeste või asjaolude poolt; püsiv iha erutavate sündmuste, tunnustuse ja tegevuste järele, kus oleks võimalik olla tähelepanu keskpunktis; sobimatult võrgutav välimus või käitumine; liigne mure kehalise veetluse pärast. **Mis isiksushäire?**

36. Vabaduse Ristil on kolm liiki: I liik omistati sõjaliste teenete eest, II liik isikliku vapruste eest ja III liik kodanlike ehk tsiviilteenete eest. Igas liigis on omakorda kolm järku, seega on kokku üheksa ordenit. Sealjuures ei antud välja ... liigi ... järgu Vabaduse Risti. Küll võib selle kujutist avalikus ruumis näha Tallinnas Vabaduse väljakul Vabadussõja võidusamba tipus. **Mis liigi mitmenda järgu Vabaduse Rist?** (1 punkti nõ pooliku õige vastuse eest ei saa)

- 37.** Lüüdia kuningriik laius oma hiilgeajal, 7. sajandil eKr, praeguse Lääne-Türgi aladel. Kuningriigi saldosse on jäänud müntide kasutuselevõtt ning müütiliselt rikas kuningas Kröösus. Lüüdialaste pealinna on mainitud juba uues testamendis (Ilmutuse 3:1-6). Selle strateegiliselt olulise asukohaga pealinn Egeuse mere ja Gedizi jõe lähistel tagas tähtsuse säilimise ka pärast kuningriigi langemist. Järjestikku vallutasid linna nii pärslased, ateenlased kui roomlased. Linn hävitati Timuri poolt 1402. aastal. **Mis linn?**
- 38.** Üks popp- ja elektroonilise muusika edetabelites üle maailma mitmete hittidega laineid löönud muusik ja produtsent on öelnud: „Üks mu sõber rääkis mulle budismist ja sellest, kuidas ... on madalaim Buddha põrgu. See jäi mulle pähe keerlema. Hiljem läksin ma MySpace'i ja proovisin erinevaid nimesid, kuidagi lõpetasin ma-nimega ja ma jäin sellesse eriti kinni.” **Mis nimi sobib lünka?**
- 39.** Ferdinand Kulli (1884-1957) mälestustes Pariisi eesti kunstiboheemkonnast kirjeldab autor mitmeid kohtumisi ühe eesti kultuuritegelasega, kes oma elu viimased aastat Prantsusmaal veetis. Kõik kohtumised päädivad Kulli mälestustes küsitava kultuuritegelase antisemiitlike mõtteavaldustega, näiteks täheldas ta kord Kulliga jalutades tänaval siplevaid varblasi nähes: “vaadake, kuidas need seal paaritavad, justkui juudid!” Teinekord avaldas ta Kullile kahtlust, et toona samuti Pariisis viibinud Friedebert Tuglas on juut: need mustad sassis juuksed ei ütlevat midagi head. Siiski tõdeb Kull, et kui jututeema juutidele ei kaldunud, oli küsitavaga mõnus kõneleda. **Kes oli see kultuuritegelane?**
- 40.** Allpool noodikirjas nähtavat meloodiat on oma loomingus kasutanud erakordselt paljud heliloojad. Meloodiale omistatud nimi pärineb portugali keelest, ent on nii hispaania, itaalia kui prantsuse keeles pea identne. Esimesed jäljed küsitavast muusikalisest teemast pärinevad 16. sajandist. Varase tuntud versiooni leiame ühest Jean-Baptiste Lully 1672. aasta marsist. Teist kuulsat barokiaegset käsitlust võime kuulda Stanley Kubricku filmis “Barry Lyndon”, kus kõlab Händeli “Saraband”. Beethoven kasutas seda oma 5. sümfoonia (1804-1808), Liszt oma “Hispaania rapsoodias” (1863). Kuulete popurriid neljast mainitud versioonist. **Mis on selle muusikalise teema nimi?**

- 41.** Niimoodi kutsutakse kognitiivset moonutust (ingl *cognitive bias*), kus madala võimekuse või teadmistega inimene omab illusoorset ja põhjendamatu enesekindlust, pidades ennast targemaks kui ta tegelikult on. Kuigi seda fenomeni on täheldatud juba väga ammu, on see nime saanud alles 1999. aastal kahe Cornelli ülikooli teadlase järgi, kes antud teemat uurisid. Pildil on näha seda fenomeni kirjeldav graafik, kus noolega on osutatud nn lolluse mäetipule, mis kõige paremini kirjeldab küsitava fenomeni olemust. **Mis fenomen?**

- 42.** Soome kodanike seas on neli perekonnanime, millel on enam kui 20 000 kandjat. Arvukuselt on vastavalt teisel, kolmandal ja neljandal kohal Virtanen, Mäkinen ja Nieminen. Küsitavat, arvukuselt esikohal olevat nime kannab 23 100 inimest. Selle päritolu ja tähendus on ebaselge. Peamise teooria järgi tuleneb see murdekeelsest sõnast, millega viidati kehvale kõrvakuulmisele või rumalusele. Seda nime kannavad Playtechi Eesti haru eksjuht ja Melbourne'i olümpiapronks moodsas viievõistluses.

Milline perekonnanimi on Soomes levinuim?

- 43.** TÜ/Eedeni naiskonna jaoks oli 2017/2018 võrkpallihooaeg äärmiselt edukas. Võideti nii Balti liiga, Eesti karikas kui 22 aastase vahe järel Eesti meistriliiga. Selle eduka võistkonna kapten on 1989. aastal sündinud mängija (pildil), kes koos Kristel Kiensiga esindanud Eestit ka rannavõrkpalli EM-etappidel. **Kes on TÜ/Eedeni kapten?**

- 44.** Näete osa itaalia linnusõprade poolt välja antud raamatu esikaanest.

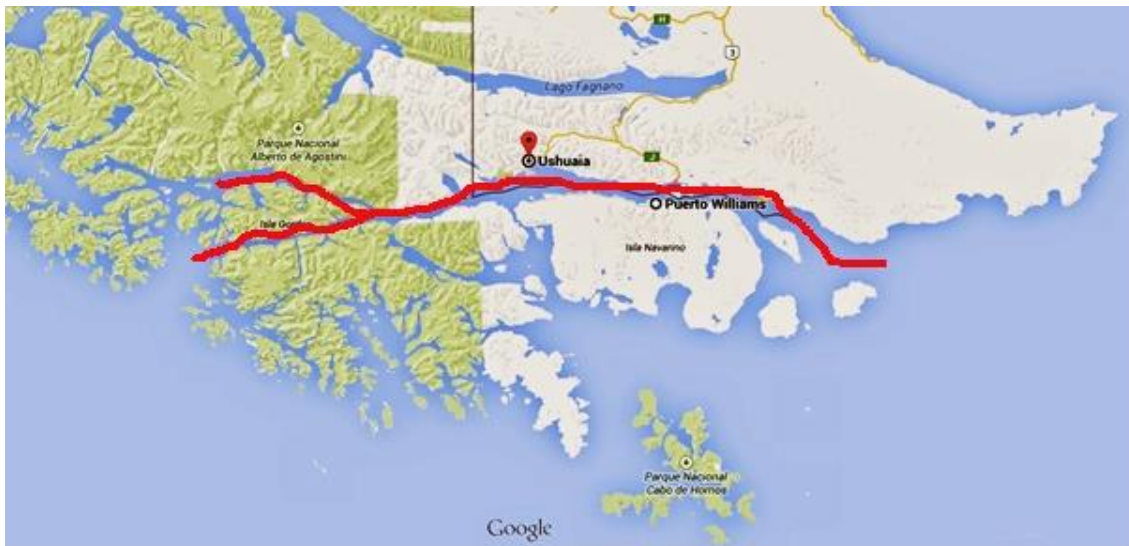
Need itaalia linnusõbrad on koostöös eesti ornitoloogidega teinud Vormsi saarest "Santuario della Beccaccia" ehk pelgupaiga raamatu esikaanel kujutatud linnuliigile. Saar pakub selle linnuliigi fännidele suurt huvi, kuna neid peatub siin sügiserändeajal väga arvukalt. Jahikeelu ja linnuliigi looduslike vaenlaste ohjeldamise tõttu on nende lindude arv saarel kümne aasta taguse ajaga võrreldes mitmekordistunud. **Mis linnuliik?** Õige perekonna nimetamise eest 1 punkt.

- 45.** 1948. aasta 2. oktoobril maandus Oslost Trondheimi lennanud vesilennuk nii õnnetult, et 45-st pardal olnud inimesest hukkus 19. Reisijatest pääsesid vaid suitsetajate sektsioonis istunud inimesed. Ellujäänute sekka kuulus ka üks hilisem Nobeli kirjanduspreemia laureaat, elupõline piibumees. Nii tões toona 76 aastat vana olnud mees hiljem, et suitsetamine on vähemalt ühel korral tema elu päästnud. **Kes?**
- 46.** Võõrkeelse filmi Oscarit on välja antud igal aastal alates aastast 1956. Pärast Federico Fellini järjestikusi võite kahel esimesel aastal on vaid üks filmirežissöör võitnud võõrkeelse filmi Oscari kahel järjestikusel aastal. Kuldmehhe vääriliseks hinnati 1960. aastal "Neitsiallikas" ja 1961. aastal "Nagu peeglis". **Kes?**
- 47.** Piltidel olevad inglise 50-pennine ja sõiduvahendi rattad on ühtlasi kujundid, mis kannavad ühe 19. sajandil tegutsenud ja kinemaatika teaduse arengusse suure panuse andnud mehaanikainseneri ja masinaehitaja nime. Need kujundid teeb eriliseks see, et sarnaselt ringile on nende diameeter igas asendis sama. Kolme nurgaga kujundit järgiva puuriga on võimalik puurida nelinurkseid auke. **Mis kujundid?**
- 48.** Rooma katoliku kiriku hierarhias oli Mainzi peapiiskop-kuurvürst ("esimene Saksamaal" - *primas Germaniae*) auamet, mida teised peapiiskopid aeg-ajalt edutult saada püüdsid. Saksa-Rooma Keisririigis oli veel vaid kaks teist kiriklikku kuurvürsti ja vastavat kuurvürstkonda. Kiriklikud kuurvürstkonnad koosnesid peapiiskoppide ilmalikest valdustest, mis tihti ei ühtinud peapiiskopkondade aladega. **Mis olid need kaks teist kiriklikku kuurvürstkonda lisaks Mainzile?**

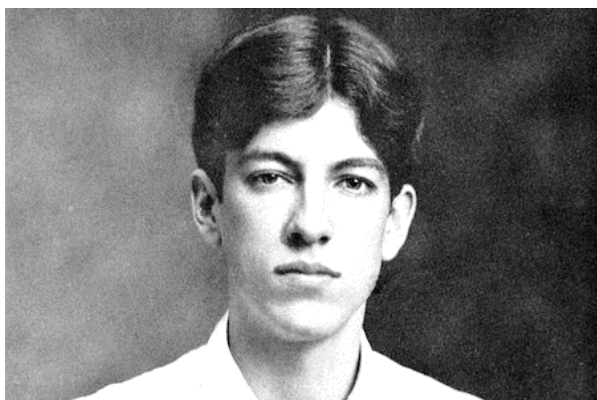
49. Ümber Lõuna-Ameerika lõunatipu viivaid peamisi laevateid on kolm. Pildil tähistatud veetee äärde jääb end maailma lõunapoolseimaks linnaks nimetav Ushuaia ja just seda läbib olulises osas Tšiili-Argentiina lõunapiir. **Mis veetee?**

50. Šveitsi rahvaarvult kolmas linn Basel on koduks kahele hiiglaslikule ravimifirmale. Ravimitootjaid müügitudulu alusel järjestavais tabelleis kuuluvad mõlemad esinelikusse, konkureerides esikohavõitluses ameeriklaste Pfizeri ja Johnson & Johnsoniga. Üks küsitavatest firmadest asutati Baselis aastal 1896 ja kannab oma asutaja perekonnanime. Teine firma sündis 1996. aastal mitme Baseli ravimifirma liitumisel ja selle nimi on tuletatud ühest ladinakeelsest sõnapaarist. **Mis firmad?**
51. Howard Fast on USA kirjanik, kelle tuntuimaks teoseks on tänu samanimelisele legendaarsele filmile "Spartacus". Viimase nimiosas säras teatavasti Kirk Douglas. Muuhulgas vormiti ajalooliseks draamaseriaaliks veel Fasti 1944. a novell "Freedom Road", mille osad jõudsid NBC kanalil eetrisse 1979. a. Teiste hulgas lõi sarjas näitlejana kaasa Kris Kristofferson. Peategelase, Gideon Jacksoni rollis oli aga mees, kes oli enim tuntud hoopis väljaspool kultuurivaldkonda. Raamatu/filmi järgi oli Gideon Jackson mustanahaline Ameerika kodusõja veteran, kes jõuab senaatori ametikohani välja. **Kes kehastas nimetatud seriaalis Gideon Jacksoni?**
52. "Kõike tuleb teha mõõdu järgi", ütles rätsep ja virutas oma naisele joonlauaga - see on näide ühest keelelisest väikevormist, mis on oma nime saanud Charles Dickensi "Pickwick-klubi järeljäänud paberite" ("The Posthumous Papers of the Pickwick Club") tegelase, koknist teenri järgi. Reeglina koosneb see humoorikas väikevorm kolmest osast ja on üles ehitatud järgnevalt: "A", ütles B, kui juhtus/tegi/nägi/... C. Sageli on osa A rollis mõni vanasõna või käibetõde, mille üle ütlusega nalja tehakse. Teose eestikeelses tõlkes kasutavad koknist teener ja tema isa sedasorti ütlusi kahepeale kokku 42 korral. Järgneb üks näide raamatust: "Mis tulema peab, see tuleb – nagu üks vana daame ütles, kui ta oma teendrale mehele läks." **Millist Dickensi tegelasele viitavat nime kannab see väikevorm?**

53. See mäekuru on üks olulisemaid põhja-lõuna suunalisi läbipääse Alpides. Alates 19. sajandi teisest poolest oli toona Austria-Ungaris asunud mäekuru Itaalia rahvuslaste retoorikas märgataval kohal. Nii näiteks viitab itaallane Settembrini Thomas Manni "Võlumäes" vajadusele kahe riigi vaheline piir just selle mäekuru juurest tõmmata. Alates 1919. aastast, kui Lõuna-Tirol Itaaliaga liideti, asubki kuru täpselt Austria ja Itaalia piiril. Mäekurul on kaupade üle Alpide liigutamisel tähtis roll - seda läbib Norra põhjaosast üle Öresundi silla Sitsiiliani viiv Euroopa maantee E45. Transpordi tõhustamiseks ehitatakse mäekuru alla raudteetunnelit, mis peaks valmima 2026. aastal ja mil pikkust 55 kilomeetrit - üks pikimaid raudteetunnelid maailmas. **Mis mäekuru?**

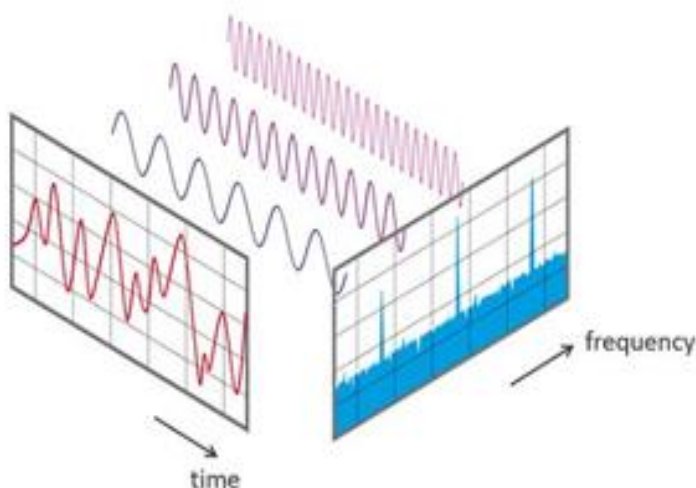
54. Gabriel García Márquezi tähtteoses "Sada aastat üksildust" on üheks läbivaks teemaks intsest. Muuhulgas oli lähedaste sugulaste omavaheliste suhete tulemuseks see, et vanemate või vanavanemate järgi lapsi nimetades kandusid ühed ja samad eesnimed pidevalt edasi. Olulisel kohal on raamatus ka kartus ühe väärarengu ees, millega mõni intsesti tulemuseks olev võsuke siia ilma võib sündida. Raamatu viimases peatükis sünnibki järjekordne Aureliano, kellel esinev defekt tähistas suguvõsaliikmete ühe suure hirmu realiseerumist. **Missugune üleliigne, ühe loomaga seotud kehaosa oli väikesel Aurelianol?**

55. USA kongressi ees antud kõnes andis Emmanuel Macron lühikese ajaloolise ülevaate Prantsusmaa ja USA kirjandusalastest kokkupuudetest. Ülevaade algas looga ameeriklasest (pildil), kes liitus I Maailmasõja alguses Prantsuse Võõrleegioniga ning kes hukkus 1916. aasta USA iseseisvuspäeval 28-aastasena. Enne surma kirjutas ta luuletuse "Mul on randevuu surmaga" ("I have a rendezvous with death"), mis oli väidetavalt üks John F. Kennedy

lemmikuid. Noorelt surnud mehe muusikust vennapoeg elas aga üle 90-aastaseks. **Kes?**

56. Pildil näete ühe matemaatilise operatsiooni visuaalset selgitust. Selle operatsiooni sisendiks on algne suvalise kujuga signaal ning väljundiks algse signaali harmoonilised komponendid. Tegemist on väga olulise ja universaalse kontsept-siooniga, mida kasutatakse signaalitöötluses (muusikatööstus), pilditöötluses, ehitus-dünaamikas (maavärinakindlate hoonete planeerimine), füüsikas, diferentsiaal-võrrandite lahendamisel jne. **Mis matemaatiline operatsioon?**

- 57.** Viimaste aastate jooksul on Rootsi rahareformi käigus oma rahatähtedelt mitmed näod välja vahetanud. Rootsi 50-krooniselt vaatab nüüd vastu mees, kelle perekonnanimi kõlab eestlastele tuttavalt, sest tegemist on balti aadlike järeltulijaga. Aastail 1890–1976 elanud laululoojat ja trubaduuri peetakse üheks rootsi 20. sajandi mõjukaimaks muusikuks. Rahatähele on jõudnud read tema laulust “Så länge skutan kan gå”. **Kes?**
- 58.** Emajõe äärde planeeritud tselluloositehas on tekitanud palju furoori. Sellega seoses küsime riiki, mis andis 2005. a kahele firmale loa ehitada puidutööstustehased oma piirijõe (mis muuhulgas kannab riigi endaga sama nime) ja vihasas seeläbi tõsiselt välja ülejõenaabrid. Sealjuures oli üks investeerivatest firmadest soome ettevõtte Botnia, mille tegevuse võttis hiljem üle teine soome firma UPM-Kymmene. Tänu nimetatud tehastele on Soome küsitavas riigis üks suuremaid välisinvestoreid, olles Euroopa riikidest viimase dekaadi kokkuvõttes lausa esikohal. **Mis riik?**
- 59.** Selle kohvijoogi saame, kui lisame espressole kuuma vett. Järjekord on siinkohal oluline: kuumale veele espresso lisamisel on tulemuseks hoopis *long black*. **Mis kohvijook?**
- 60.** Näete kaadrit 2016. aasta 31. märtsil saksa telekanali ZDFneo eetris olnud vestlus- ja satiirisaatest Neo Magazin Royale. Järelkajana mõned nädalad varem ühes teises satiirisaates esitatud, Türgi presidenti Recep Tayyip Erdoğanit kritiseerinud laulule “Erdowie, Erdowo, Erdogan” (adaptsioon Nena hitist), luges küsitav ja pildil nähtav humorist ette peamiselt roppustest ja solvangutest koosneva luuletuse, kus laitis ka Erdoğanit käitumist rahvusvahemuste suhtes. Küsitava saatejuhi sõnutsi oli etteaste eesmärgiks kombata lubatava satiiri ja seaduslikult karistatava laimu vahelist piiri. Türgi riigijuht nõudis, et humoristi karistataks, Saksa kantsler Angela Merkel paistis temaga esialgu nõustuvat - puhkenud oli nn Erdogate'i skandaal. **Kes on see humorist?**

61. See on ladinakeelne nimetus tuvile ja ka vastavale lindude perekonnale. Sama nime kannab 6. sajandil elanud iiri munk, kes tegeles aktiivselt Šotimaa ristiuse pööramisega ning hiljem pühakuks kuulutati. Nn „Kaheteistkümne liri apostli“ seast leiab lisaks eelpoolkirjeldatule veel ühe sama nime all tuntud tegelase, kes oli pärit Terryglass'ist. Tähtkujude tundjatele ei tohiks nimi samuti võõras olla. **Millist ühist nime kannavad lindude perekond ja iiri usumehed?**

62. See nõukogude filmipioneer (1896-1954) paistis silma oma realismile rõhuvate uudisklippide (Kino-Pravda), dokumentaalide ja filmiteoreetikaga. Ajalukku on läinud hinnatud teosega „Filmikaameraga mees“ (1929) ning tema järgi hiljem nimetatud filmirühmituse järgi Euroopas, kuhu ennast määratles ka Jean-Luc Godard. Selle grupi saldosse jäi lõpuks üheksa marksistlikku, autorikultusest lahti ütlevat teost. **Kes?**

63. See (1929 - 2006) maalikunstnik lõpetas Tartu 1. Keskkooli ning oli seejärel 1954-1961 Tartu Kunstikooli õppejõud. Juba 1960. aastal jõudsid tema tööd Eesti Kunstimuuseumi püsiekspositsiooni. 1969. aastal pälvis ta Eesti NSV teenelise kunstniku auhinna, millele hiljem järgnes Kristjan Raua nimeline preemia (1982). Jäädvustas põhiliselt karakterportreesid, natüürmorte ja lillemaale. **Kes?**

64. Kuulete 2015. aasta Rakveres toimunud Meeste Tantsupeo ühe tantsu muusikat. Tegemist on Cyrillus Kreegi teosega „Ma kõndisin vainul“, millele tegi veidi uuendatud sõnad Aapo Ilves ja muusikatöötlane 2015. aasta Meeste Tantsupeo muusikatiim koodnimega Helikond. **Küsime, aga kes laulab?**

- 65.** Kui Eesti ja Nõukogude Venemaa vahelise Tartu rahu sõlmimisel Eesti delegatsiooni juhtinud Jaan Poskale jäi see ülesanne elus üheks viimaseks, siis Soome ja Nõukogude Venemaa vahel sama aasta oktoobris sõlmitud Tartu rahu sõlmimisel Soome delegatsiooni juhtinud mehe karjäär kestis veel mitukümmend aastat. **Kes oli Soome delegatsiooni juht?**
- 66.** See 2013. a alates iga-aastaselt toimuv festival reklaamib ennast kui mõjukaimat *ambient*-muusika sündmust Baltikumis ja Skandinaavia regioonis. Festivali motoks on „More sounds, less music!” (“Rohkem helisid, vähem muusikat!”). Ürituse raames on lavale astunud järgmised maailmanimega esinejad: Autechre, Another Fine Day, Banco De Gaia, Biosphere, Chris Watson ja Ultramarine. Sel aastal toimub festival 3.-4. augustini Laupa mõisas ja mõisapargis Järvamaal. **Mis festival?**
- 67.** Pingviinlaste sugukonda (*Spheniscidae*) kuulub 17-21 liiki (süsteematikud vaidlevad mõnede liikide ja alamliikide eristamise üle). Sugukond jaguneb omakorda kuueks perekonnaks, mille nimed on tuletatud perekonnale iseloomulikest tunnustest. Üldiselt kehtib sama ka liiginimede kohta. Muuhulgas on siiski olemas kolm pingviiniliiki, mille täiend on tuletatud mõne kindla inimese nimest. Nii andis prantsuse maadeuurija Jules Dumont d'Urville adeelia pingviinidele nime oma naise Adélie järgi. Veel kaks liiki kannavad kuulsate meeste nime. Multitalendid olid mõlemad, ent üks neist on ennekõike tuntud kui “maadeavastaja” ja teine kui teadlane (kuigi temagi teadustöö hõlmas palju reisimist). **Mis pingviiniliigid, ehk kes on need kaks meest?**

- 68.** Pildil näete Adolf Hitlerit vaatamas maketti, mis kujutas visiooni ühest Austria linnast. Küsitavast linnast pidi saama uue impeeriumi kultuurikeskus, kusjuures see pidi Hitleri soovi järgi tulema uhkem nii Viinist (sest füürer jälestas Viini) kui Budapestist (et Doonau jõel poleks küsitavast ilusamat linna). Muuhulgas pidi just sellesse linna tulema Führermuseum, kus plaaniti üles panna natside poolt kokku varastatud kunstiväärtused. Reaalsuses jõuti rajada vaid üks ehitis – Nibelungide sild. **Mis linn?**

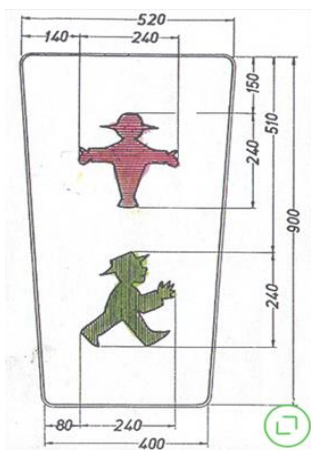
69. Fotol näete 2016. a valminud hoonet, mis sarnaselt mitmetele teistele Tartus asuvatele rajatistele kannab lühikest ja meeldejäädavat nime. Hoone nime esimene pool on võetud selle aadressist, teine aga hoones asuva asutuse lühendist. Kokku tulebki viietäheline sõna, mis on ühtlasi ka üks ilus naisenimi. **Mis hoone?** (Küsi ainult hoone nime, mitte seal olevat asutust)

70. Piltidel nähtav mees on meile tuntud küll hoopis teiselt elualalt, ent oma järjest kasvavate filmi- ja teatrirollide tõttu ei saa kuidagi ignoreerida ka seda poolt tema elust. Üks värskemaid uudiseid mehest on aga hoopis teave tema suundumisest Horvaatiasse, kus ta sukeldub tuunikalaärisse. **Kes?**

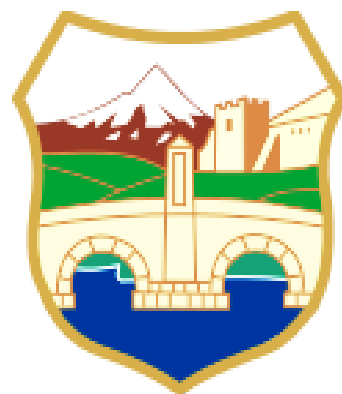

71. Viimases, 2017. aasta Euroopa naiste Meistrite Liiga finaalis jäi kaotajaks Pariisi Saint-Germain. **Milline klubi võitis?**

72. Kuuldav muusikaline kooslus pälvis esialgse suurema tuntuse esinemisega Woodstocki festivalil 1969. aastal. Praegu kuulete nende 1981. aasta laulu, mis pole küll nende originaallooming. Laulu autoriks ja originaalesitajaks on inglise muusik, kes on tuntud peamiselt ansambli Argent nimehena ning lugude "Since You Been Gone" (hittversioon Rainbow) ja "God Gave Rock and Roll to You" (hittversioon Kiss) autorina. **Mis ansamblit kuulete ja kes on kuuldava laulu originaalesitaja?**

A close-up portrait of a middle-aged man with grey hair and brown-rimmed glasses. He is wearing a dark blue shirt and looking slightly to the right. A microphone is visible in the bottom right corner.

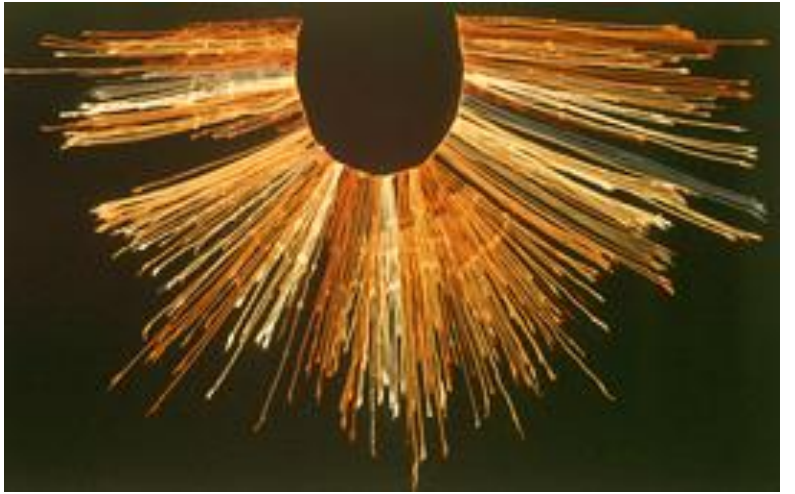
75. Pildil on Skopje vapp. Taustal näete lumist mäetippu ja uhke ajalooga kindlust, esiplaanil 15. sajandil ehitatud Kivisilda. Silla all paistev veesilm on tegelikkuses 388 kilomeetri pikkune jõgi, mille läte asub Makedoonias ja mis suubub Egeuse merre Kreeka Makedoonias, Thessaloniki lähistel. Ootuspäraselt kutsuvad makedoonlased ja kreeklased jõge erineva nimega, vastuseks sobivad mõlemad. **Mis jõgi?**

76. See taani kunstnik (1783-1853) viljeles nii prantsuse neo-klassitsismi kui biidermeierit (maalid). **Kes?**

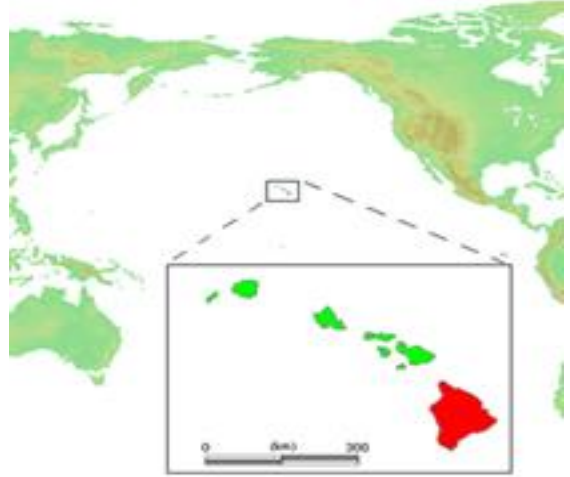

- 77.** Küsitavat linna on kutsutud India Detroidiks, sest üle kolmandiku India autotööstuse toodangust toodetakse seal. Sealses Kodambakkami linnaosas paikneb üks suuremaid India filmitööstusi, mida kutsutakse Kollywoodiks. Lisaks 1857. aastal asutatud ülikoolile paikneb linnas ka IT-park "TIDEL Park", mis on üks suuremaid Aasias. **Mis linnaga on tegu?**
- 78.** Tegemist on kunagise linnaga Kolumbias, millest nüüdseks saanud turismiatraktsioon: mitmepäevast matka küsitava linna varemeteni peetakse riigi populaarseimaks. Linn asutati umbes aastal 800 ning tipphetkel oli see koduks 2000-8000 inimesele. Hispaanlaste saabudes jäeti see aga maha. Olgugi, et kohalikud arhuaco, kogui ja wiwa hõimud olid väidetavalt oma esivanemate, taironade, linnast ka varem teadlikud, siis välismaailma jaoks avastati see uuesti alles 1972. a. Kuigi 2003. a röövis ELN 8 matkarajal olnud välisturisti, siis hetkel enam probleeme ei esine. **Mis linn/turismiatraktsioon?**
- 79.** Sellel vanal fotol on Steven Spielbergi paremal käel viljakas kirjanik, kes kuulub vaieldamatult oma koduriigi tipploomeinimeste hulka. **Kes?**
-
- 80.** **Kes laulab?** Laulu pealkirjaks on „Kur tu biji?“ („Kus sa olid?“), aastanumbriks kirjutati 1971.

- 81.** Selle nisujahust valmistatud röstitava ümmarguse kujuga pasta töötas välja 1950. aastatel Ben-Gurioni tellimusel Iisraeli ettevõtte Osem. Põhjuseks riiki kimbutav toidupuudus. Enam Iisrael nälja alla ei kannata, kuid pastatüüp on jätkuvalt populaarne. Väljaspool Iisraeli müüakse seda tänapäeval põhiliselt “Iisraeli kuskusi” või “pärlkuskussi” nime all. **Mis pasta?**
- 82.** See Tartu maakonnas Nõo vallas asuv võrdlemisi väike küla (2011.a rahvaloenduse andmetel 65 elanikku) on ajaloo mõistes olnud märgilise tähendusega. 1944. aasta 24. augustil peeti just selle küla põldudel suurim Eesti pinnal toimunud tankilahing, mis lõppes teadagi Punaarmee võiduga. See võit avas tee Tartule, kuhu punaste väed jõudsid järgmise päeva varahommikul. See omakorda päädis vaenupoolte kibeda tulevahetusega, mille käigus põlesid mitmed Tartu maamärgid (mh Jaani kirik, Vanemuise teater). **Mis küla?**
- 83.** On üpris uskumatu, et Inkadel polnud kirjasüsteemi. Ajaarvamiseks, majanduslikuks arvepidamiseks ja isegi genealoogias olid neil aga abiks värvilised nõõrid, millele olid kindla süsteemi järgi tehtud sõlmed. Nõõrid olid omakorda kinnitatud pika raami külge. Inkadel olid eraldi ametnikud, kes suutsid vastavaid süsteemi dešifreerida (...-kamayoc). Tänapäeval on neid esemeid alles umbes 500, tõlgendada neid aga paraku ei osata. **Mis nimeline es?**
-

- 84.** See ansambel Yes-i 1973. aastal välja antud kuues album koosneb neljast umbes 20 minuti pikkusest loost. Eeslauljat inspireeris loomingule omapoolne tõlgendus esoteerikust joogi Paramahansa Yogananda teoses “Joogi autobiograafia” leidunud joonealusest märkusest. Kuigi müüdi üle poole miljoni plaadi, siis kriitikute vastuvõtt hinduismi pühadest raamatutest inspireeritud albumile oli vastakas ja pärast albumituuri lahkus bändi juurest klahvpillimees Rick Wakeman. Album anti uuesti välja nii 1994. kui ka 2003. aastal. **Mis album?**

- 85.** Tegemist on nii Havai saarestiku kui ühtlasi terve USA suurima saarega. Saare lõunapoolseim punkt Ka Lae on ühtlasi USA lõunapoolseim ning seda kutsutakse seetõttu ka South Pointiks. **Mis saar?**

- 86.** Putkastes asus üks vanematest eramõisatest oma maakonnas, mis kuulus üle saja aasta ka Stackelbergide perekonnale. 1944. aastal moodustati mõisa baasil sovhoos. 1977. aastal loodi Eesti NSV ministrite nõukogu määrusega Putkaste sovhoostehnikum, mis paigutati ühte sovhoosi valdustesse jäävasse uhkesse mõisakompleksi. Mõisa aeda ehitati aiamaja ja kasvuhoone, rajati kollektsiooniaed. Tegutseb ka kool, mis alates 2007. a kannab tänapäevast nime. **Mis mõisas asus Putkaste sovhoostehnikum ning tegutseb tänapäeval selle otsene „õigusjärglane”?**

- 87.** Selle pseudonüümi alt anti välja esimene bitcoini tutvustav dokument, millega pandi algus kogu krüptorahade tehnoloogiale ja järgnenud turumaaniale. Isiku tegelik identiteet on senini suur saladus ning arvukate spekulatsioonide allikaks. Muuhulgas on paarikümne miljardi euro eest bitcoine omava isikuna kahtlustatud ka TÜ krüptoloogia juhtivteadurit Helger Lipmaad. **Mis pseudonüüm?**

- 88.** Kui 1939. aastal kuulutati TTÜs välja konkurss puu-, massiiv- ja raudbetoonkonstruktsioonide professorile, esitas kandideerimisavalduse kaks meest – küsitav ja Hugo Oengo. Hoolimata sellest, et valimiskomisjoni kolmest liikmest kaks eelistasid küsitavat, sai otsustavaks tehnikateadlase Ottomar Maddisoni kallutatus oma õpilase Oengo suunas. Maddison arvas: "Vaatomata suurele arvule tema poolt koostatud arvutisele, kahjuks ei ole ... leidnud võimalust tuua arvutusmeetoditesse uuendusi või täiendusi. Kui praktiline insener, on ... seisnud kõrval teaduslikust tööst ja seega jäänud puutumata ka teaduslikust vaimust." **Kes on see mees**, kelle projektide järgi on hinnaguliselt rajatud üle 40 ehitise Eestis ja üle 50 hoone Ameerika Ühendriikides?

- 89.** Rändteater (tuntud ka kui Lavakunstiühingu Rändteater) oli aastatel 1926–1928 Tallinnas tegutsenud teatritrupp. Rändteatri eestvedajaks oli August Sunne, kelle mahitusel ütlesid mitmed tuntud näitlejad 1927. a jaanuaris üles oma lepingud ühe teise teatriga ning rajasid Rändteatri. Pärast esialgset menu sattus Rändteater majanduslikku kitsikusse ning 1928. aastal ühines teater Draamastuudio Teatriga (praegune Eesti Draamateater). **Mis teater see oli, millest lahkunud näitlejad rajasid Rändteatri?**

- 90.** Mis asulas asub see EV100 kodanikualgatuse korras 20.08.2017 avatud monument/vabadussammas?

- 91.** Kūsitav järv asub Alpide lõunaküljel ja jaotub kahe riigi – Itaalia ja Šveitsi – territooriumide vahel. Järve itaaliakeelne nimi viitab selle suurusle ja seda hea põhjusega: tegemist on nii pindalalt (212.5 km²) kui sügavuselt Itaalia teise järvega. Šveitsi poolel olevasse järve põhjatipu äärde jäävad tuntud linnad Ascona ja Locarno. Väärilb veel märkimist, et just selle järve äärsetes sooladel avastas Alessandro Volta metaani. **Mis järv?**
- 92.** See indiaanihõim (omakeelne nimetus Kanien'kehá:ka) oli üks viiest esialgsest irokeeside ühenduse rahvast. Nende ajaloolised asualad olid tänapäevase määratluse järgi Lõuna-Quebecis, Ida-Ontarios, St. Lawrence jõe ümber, Pennsylvanias ja Vermontis. Idapoolseima irokeesi hõimuna oli just nende ülesandeks idast tulevate hõimude rünnakute tagasilöömine. Sõjad valgetega, haigused ning muud ajaloolised tõmbetuuled on selle rahva ridasid tublisti harvendanud, kuid ka tänapäeval on alles ligikaudu 20 000 hõimlast Kanadas ja 5000 New Yorki osariigis. Kuigi oma keel on väljasuremisohus, siis leidub veel mõni tuhat keeleoskajat. Tänapäevases majanduses on hõimlased aktiivselt hõivatud terasetööstuses. Ligikaudu 10% USA selle valdkonna töötajatest on küsitavast indiaanihõimust. **Mis hõim?**

- 93.** Ferenc Rakoczi II naases kodumaale pärast aastaid jesuiitide kloostris ja vangistust Poolas. Seejärel juhtis ta "peaaegu" edukat ungarlastest kurutsite ja nende liitlaste ülestõusu Habsburgide ikke vastu. Rakoczi iseseisvussõda lõppes peaaegu samaaegselt vastaspoolt juhtinud Saksa-Rooma keisri suremisega rüugetesse. Keisrist ei jäänud maha ühtegi meessoost järglast. **Millise Saksa-Rooma keisri valitsusaeg jäi tervenisti ungarlaste ülestõusu perioodi?**
- 94.** Dow Jonesi tööstuskeskmine arvutatakse 30 Ameerika ettevõtte aktsiahindade põhjal. Ettevõtete arv on olnud sellisena fikseeritud 1928. aastast, varem oli indeksil 16 või 12 komponenti. Üks ettevõtte on indeksi koosseisus püsinud alates 1907. aastast - pikim katkestusteta indeksi komponendiks oldud ajavahemik. **Milline ettevõtte?**
- 95.** See Horvaatia firma spetsialiseerub elektril töötavate mitte super-, aga hüperautode tootmisele. Asutaja järgi nime saanud firma värскеimal mudelil Concept 2-I on täielikult süsinikfiibrist kere, auto kiirendab 0-100 km/h 1,9 sekundiga ning võimsust on masinal 1914 hobujõu jagu. Auto küljel nähtav jahutussüsteemi sisselaskeava on disainitud sarnanema lipsule, mis teadupärast on pärit Horvaatiast. **Millise firma logo ja värskelt Genfi motoshowl tutvustatud viimast automudelit näete pildil?**

- 96. Kes laulab?** Küsitava, Eestis hariliku haudelinnu üheks rahvakeelseks nimeks on tiglits. Soome keeles on linnu nimeks *tikli*, saksa keeles *stieglitz*, vene keeles *черноголовый щегол*. Tänu oma värvirikkale kuuele ja kõlavale intensiivsele laulule on peetud teda ka puurilinnuna.

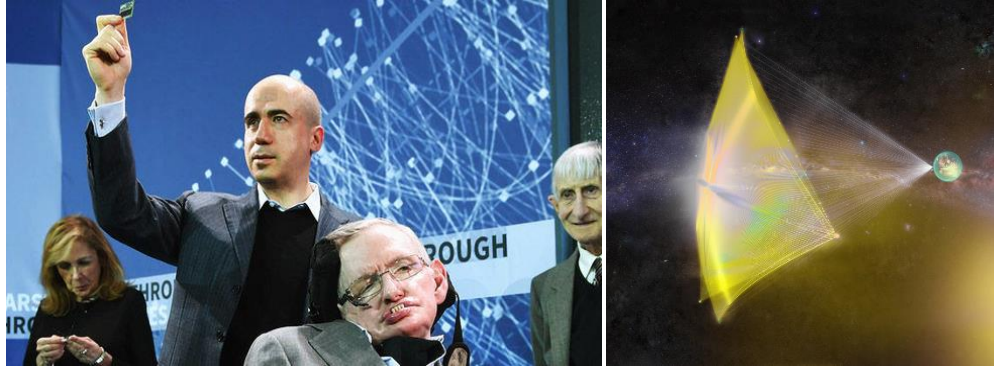
- 97.** Käesoleval aastal sai valmis suur töö, mille käigus koondati teadusveebi ühe Eestimaal tegutsenud tuntud barokkskulptori tööd. Enamasti kõrgel pühakodade võlvide all paiknevad skulptuurid on nüüd detailideni kättesaadavad nii 3D-mudelina kui ka röntgeni- ja infrapunapildina. Küsitava mehe töökojas valmisid aastatel 1680–1710 peaaegu kõik Eesti tähelepanuväärsemad kirikusisustuselemendid: altariseinad, kantslid ja vappepitaafid. **Kes?**
- 98.** Seda linna peetakse Lvivi kõrval teiseks Lääne-Ukraina kultuurielu keskuseks. Asub Pruti jõe paremal kaldal ja on samanimelise oblasti keskus. Linna olulisemaks vaatamisväärsuseks on UNESCO nimekirja kuuluv ülikoolihoone (pildil). Tuntutest inimestest on linnas muuhulgas sündinud biokeemik Erwin Chargaff ja näitleja Mila Kunis. **Mis linn?**

- 99.** Küsitav päevaleht ilmus Tallinnas aastatel 1919–1935 algul Eesti Maarahva Liidu ja hiljem Põllumeestekogude häälekandjana. Sama nime kandis ka üks Narvas 1906–1911 ilmunud ajaleht. Myanmarist võime leida seda nime (eestipärasel kujul) kandva esimese järgu haldusüksuse. **Mis on ajalehtede ja Myanmar haldusüksuse ühine nimi?**
- 100.** Piltidel näete, kuidas on kunstiteostel kujutatud üht pühakuks kuulutatud naist. Legendi järgi hakkas naisel kahju Kristusest, kui too vedas risti Kolgata mäele. Naine andis Jeesusele laubalt higi kuivatamiseks oma loori ja kui Jeesus selle tagastas, oli sellele imekombel tekkinud Jeesuse näo kujutis. Ühe versiooni järgi tõi naine selle loori (*sudarium*) Rooma, kus see ravis terveks keisri. **Mis nime kannab see pühak?**

101. Juudi-vene päritolu ettevõtja ja miljardär Juri Milner käivitas 2016. aastal ambitsioonika kosmoseprojekti. Projekti eesmärgiks on välja

töötada kosmosesõiduk, mis koosneks mõnegrammisest kiibist (vt pilti) ja ülikergest mõnemeetrise diameetriga purjest, millele miljonite laserkiirtega tohutu hoog sisse antaks ja mis siis inimese poolt loodud sõidukeile varasemalt kättesaamatutesse kaugustesse kihutaks. Projekti õnnestumise eelduseks on hiiglaslikud tehnoloogia-alased arenguhüpped ja ka kõige optimistlikumate prognooside kohaselt läheb stardini veel aastakümneid - ometi on projektiga liitunud mitmeid tippteadlasi. Kui selline kosmosesõiduk peaks valmis saama, soovitakse tuhatkond sellist lennutada kuhugi, kuhu sõiduk lendaks 20-30 aastat. **Kuhu soovib Milner oma kosmosesõidukid saata?**

102. 1959. a sündinud Ruth Oltjer on endine sisehaigustearst ja kardioloog, kes viimased kakskümmend aastat on kõrgelt tiirutanud ärimaailmas. 2012. a valiti ta Eesti aasta ettevõtjaks. Oma 1997. a asutatud firmaga Chemi-Pharm tegutseb Oltjer lisaks Euroopale laialt ka Venemaal ja Aasias. Sealjuures oli firma loomine ajendatud ühest praktilisest vajadusest, millega ta oma igapäevatöös kokku puutus.

Milliste toodete produtseerimisele on Chemi-Pharm keskendunud?

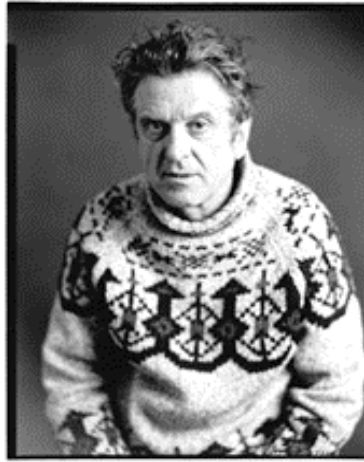
103. Aastatel 1911-1914 tegutsenud kunstirühmituse "Der Blaue Reiter" ("Sinine ratsanik") nime tekkelugu seostatakse sageli nähtava 1903. aastal loodud maaliga. Maali autor, üks rühmituse liidreid, seda vähemalt tagantjärele loogilisena näivat teooriat aga ise ei kinnitanud. **Kes on maali autor?**

104. Kes juhatab laulu sisse ja mis ansambel kõlab?

105. Pildil olev mees

(1922-1993) oli kunstnik, kelle tuntumad maalid võib paikutada žanrisse abstraktne ekspressionism. Tema kunstiteost "Lilled sinises vaasis" näete parempoolsel pildil.

Paremini on tuntud tema

näitlejast poeg (sündis 1943. aastal, tänapäevani aktiivne). Vahetult pärast poja sündi tuli kunstnik kapist välja ning oli mõnda aega ka suhtes luuletaja Robert Duncaniga. **Mis perekonnanime isa ja poeg kannavad?**

106. Aktiivsetest meestennisistidest edukaimad on vaieldamatult Roger Federer, Rafael Nadal ja Novak Djokovic. Kõik nad on ATP (Association of Tennis Professionals) ametliku statistika järgi (seisuga 25.04.18) võitnud üksikmängudes mängitud punktidest sama protsendi punkte. **Mitu protsenti mängitud punktidest on suur kolmik võitnud oma profitasemel mängitud üksikmängudes?** (+/- 1% = 2 punkti, +/-2% 1 punkt)

107. Nagu kaks tilka vett.

Kes on mehed piltidel?

108. Jugoslaavial jäi taliolümpiamängudelt kuldmedal võitmata. Kui küsitav austerlasest suusahüppaja, kahekordne Lillehammeri olümpiapronks, 1997. aastal kokaiini tarvitamise tõttu koduse suusaliiduga pahandustesse sattus, haarati võimalusest - sama aasta hilissügisel jõudis Austria ajakirja NEWS valdusesse koopia mehe Jugoslaavia passist, mida näete ka pildil (eesnimi, isanimi ja perenimi kustutatud). Peagi jõudis sportlane Austria suusaliiduga siiski kokkuleppele ja jätkas kodumaa esindamist, seda suurema eduta. Mis sai Jugoslaavia kodakondsusest ja passist, on ebaselge. **Kes on see suusahüppaja?**

109. Vahemikus 1800-1100 eKr püstitati

Sardiinias megaliitilisi tüvikoonusjaid ehitisi, mis paiknevad tihedamalt just saare loodeosas. Ehitistest mitmed on senini hästi säilinud - leitud on üle 7000. Mitmeosaline Su Nuraxi kompleks on kantud ehitustiili silmapaistvaima näitena UNESCO maailmapärandisse. **Mis nime all on need ehitised tuntud?**

110. 2017. aastal andis Xi Jinping teada, et

Bayangi järve ümbrusesse, umbes 100 km Pekingist lõunas, rajatakse Pekingi-Tianjini-Hebei majanduskoridori uus keskus. Arenduspiirkonna nimi tuleb hiina sõnadest "vapper" ja "rahu" ning sinna kolitakse lähedastest linnadest üle ülikoole, haiglaid, finants- ja muid ettevõtteid. Kokku on arenduseks ettenähtud ligikaudu 315 miljardit eurot. **Mis arenduspiirkond?**

111. 1986. a Espoos sündinud Joonas Suotamo esimene amet oli profikorvpallur. Tema karjäär piirdus küll lõpuks USA ülikoolikorvpalli ja soome liigaga. Nüüd tuleb mehe pikkus (2.09 m) kasuks hoopis kinolinal. **Mis roll on Suotamole toonud kuulsust?****112.** Kuulete inglise orkestrit, mis oli aktiivne aastail 1970-1980. Orkestri filosoofiaks oli lubada sinna mängima igaüks, kes tundis suurt kirge klassikalise muusika vastu. Pillimängimise oskus polnud sealjuures oluline. Need, kes oskasidki mõned instrumendiga ringi käia, pandi võrdsuse huvides aga hoopis võõral instrumendil mängima. Kuigi projekt algas naljana, kujunes sellest lõpuks kultuslik kooslus, kes mitte ainult ei esinenud kontsertidega, vaid andis ka plaate välja. Ühelt nende plaadilt kuuletegi Tšaikovski esimest klaverikontserti. **Mis nime kandis küsitav muusikaline kooslus?**

113. Küsitav, 1924. a postuumselt välja antud raamat jäi Hermann Melville'i viimaseks teoseks. 1962. a tuli raamatu põhjal välja Peter Ustinovi film, mis tõi nimiosalist mänginud Terence Stamp'ile Oscari nominatsiooni parima meeskõrvalosatäitja rollis. Tuntud on ka Benjamin Britteni samanimeline ooper, mis esietendus 1951. a. **Mis teos?**

114. 1802. aastal saatis Napoleon Haiti ülestõusu vastu võitlema 5000-mehelise selle rahvuse esindajatest koosneva väeosa. Neist üle poole suri juba esimeste nädalate jooksul kollapalavikku. Ellujäänutest sadakond läks hiljem mässuliste poole üle. Sellega seoses tekkis ülestõusnud neegerorjade ja selle rahvuse esindajate vahel teatav sümpaatia - näiteks olevat Haiti esimene president Jean-Jacques Dessalines neid tunnustavalt "Euroopa valgeteks neegriteks" kutsunud. Kui 1805. aasta põhiseaduses valgetele maa omamine muidu keelati, tehti (lisaks sakslastele) selle rahvuse esindajatele erand. **Mis rahvusest sõdurid?**

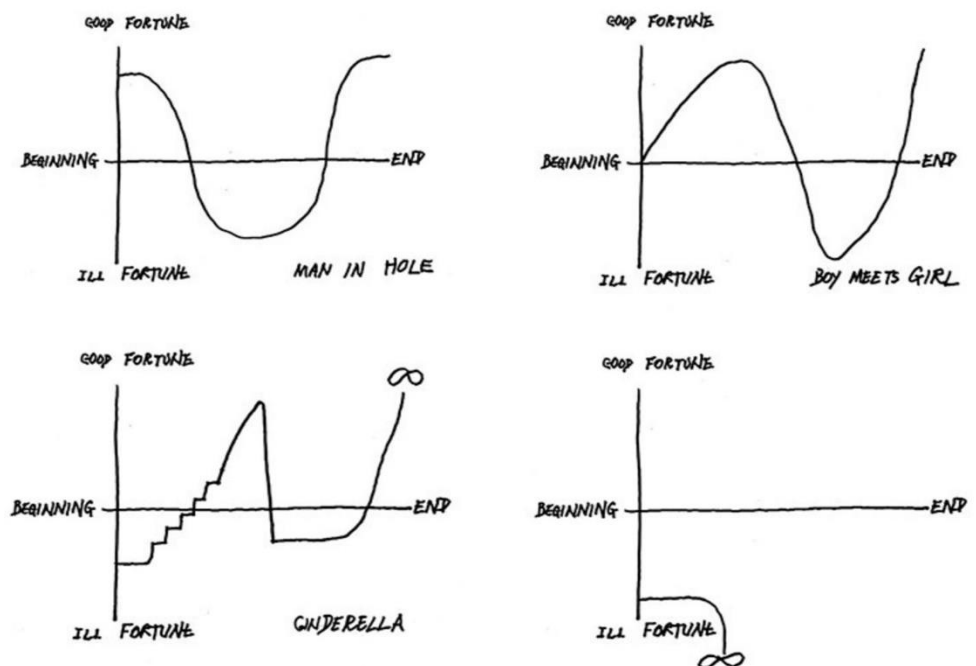
115. Pildil on küsitav (paremal) koos oma arsti Dr. Allan Metzger'iga. Küsitava suuremaid saavutusi ei hakka siinkohal üles lugema, kuna see muudaks küsimuse liiga lihtsaks. Vihjeks võib öelda, et tema pildiga postmarke anti välja Saint Vincent'i saarel. Küsitaval on 2 tähte Hollywood'i kuulsuste alleel (ingl. k. Hollywood Walk of Fame). 2014. aastal nimetas Briti Nõukogu küsitava umbes 5 aastat varem lõppenud elu "20. sajandi 80 kõige olulisema kultuurimomendi sekka". Vaevalt viibib siin ruumis inimest, kes poleks tema loominguga kokku puutunud. **Kes?**

116. Samal ajal kui Egiptuse president Gamal Abdel Nasser 1956. aasta 26. juulil Aleksandrias kõnet pidas, võtsid Egiptuse väed enda valdusesse Suessi kanali. Käsu operatsiooniga alustada andis Nasser varjatult keset kõnet. Nimelt oli eelnevalt kokku lepitud märgusõna, mille kõlamisel operatsiooniga algust tehti. Märgusõnaks, mida Nasser kindluse mõttes kõnes üle kümne korra kasutas, oli ühe mehe nimi, kelle hiiglaslik kuju 1956. aastani kanalis Vahemere poolt sisenenud laevu tervitas. **Kelle nime mainimisega algas Suessi kanali natsionaliseerimine?**

117. Küsitav linn koos seda ümbritsevate asumitega moodustab rahvaarvu alusel Brasiilia suuruselt kolmanda metropoli São Paulo ja Rio de Janeiro järel. Tegemist on Minas Gerais osariigi pealinnaga, mille tuntus maailma silmis suurenes hoobilt, kui 2014. a jalgpalli MM-il võitis sealsel staadionil mängides Saksamaa Brasiiliat 7:1. Jalgpallistaadioni ja –muuseumi kõrval on linna üheks olulisemaks vaatamisväärsuseks UNESCO-nimekirja arvatud Pampulha arhitektuuriline kompleks. Riigisiselt on linn tuntud ka oma kulinaaria poolest. **Mis linn?**

118. Kurt Vonnegut oskas endale omasel humoorikal kombel mõne graafikuga kokku võtta kirjandusteoste enam levinud arenguliinid. Nende, allpool nähtavate graafikute x-teljel on aeg ning y-teljel halb ja hea õnn. Ülevalt paremalt nurgast alustades ja vastupäeva minnes leiame “poiss kohtub tüdrukut”, “mees ajutistes raskustes” ja nn tuhkatrüinu-lugude graafikud. Neile lisaks leiame veel ühe graafiku, millega Vonnegut võtab kokku ühe konkreetse kirjaniku teoste kulu. **Kelle?**

119. Israeli sportlaste mõrv

1972. a Müncheni olümpiamängudel viis salaoperatsioonini, mille käigus võttis Mossad sihikule terroriorganisatsiooni Musta Septembri liikmed. Operatsioon, mida on kaasahaaravalt kujutatud Steven Spielbergi filmis „München“, sai tagasilöögi 21. juulil 1973. a, kui sihtmärgiga eksides tapeti ühe Musta Septembri liidri Ali Hassan Salameh asemel maroko kelner Ahmed Bouchiki. Kahetsusväärne vahejuhtum leidis aset ühes linnas, mille järgi hakati seda sündmust kutsuma „... afääriks“. **Missuguse kunagise olümpialinna nimi sobib punktiirile?**

120. See on kohapeal valatav või tehases valmis plaatidena toodetav tsementbetoon, mis sisaldab tihti dekoratiivse täitematerjalina värvilist kivipuru (marmorit, kvartsi, graniiti, dolomiiti, obsidiaani vms). Materjali kasutatakse lihvituna peamiselt põranda-, trepi- ja seinakattematerjalina, aga ka kõnniteede ja siseöuede viimistlemisel. Materjali tuntumaid kasutuskohi on Hollywoodi kuulsuste allee. Materjali nimi tuleb itaalia keelest. **Mis materjal?**

A detailed map of Asia and surrounding regions, highlighting the Trans-Siberian Railway route. The route is marked with a thick black line, starting from the Japanese Sea, passing through the Sea of Japan, Korea, and Japan, then through the Korean Peninsula, North Korea, and South Korea, reaching the Yellow Sea. From there, it continues through the Gobi Desert, Mongolia, and the Gobi Desert, passing through cities like Ulaanbaatar, Irkutsk, and Chita. The route then crosses the Trans-Siberian Railway, passing through cities like Moscow, St. Petersburg, and Helsinki, before reaching the Bering Sea. The map also shows the Caspian Sea, the Black Sea, and the Mediterranean Sea. Major cities and geographical features are labeled, including the Gobi Desert, Taklimakan Desert, Kunlun Mountains, and the Tibetan Plateau. A scale bar indicates 1000 km.

A portrait of a man with glasses and a blue shirt, pointing his finger to his temple. He has a serious expression and is looking directly at the camera. The background is dark and out of focus.

124. Hufu (kreeka Cheops), kes on tuntud Giza suure püramiidi rajajana, kuulus just seda järjenumbrit kandvasse Vana-Egiptuse dünastiasse. Islamikalendris on täpselt see arv pühasid kuusid. Johannes Brahms jõudis valmis teha selle arvu sümfooniaid. 1941. aastal rääkis USA president Franklin D. Roosevelt sellest arvust "vabadustest" (sõnavabadus jne), mis peaksid igal inimesel olema olema.

124. Hufu (kreeka Cheops), kes on tuntud Giza suure püramiidi rajajana, kuulus just seda järjenumbrit kandvasse Vana-Egiptuse dünastiasse. Islamikalendris on täpselt see arv pühasid kuusid. Johannes Brahms jõudis valmis teha selle arvu sümfooniaid. 1941. aastal rääkis USA president Franklin D. Roosevelt sellest arvust "vabadustest" (sõnavabadus jne), mis peaksid igal inimesel olema olema.

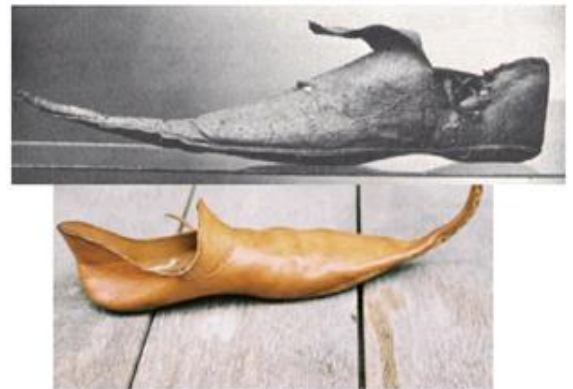
Mis arv?

opossum	$\frac{5.1.3.4}{4.1.3.4},$
kangaroo	$\frac{6.0.1.4}{2.0.1.4},$
basic placental	$\frac{3.1.4.3}{3.1.4.3},$
bat	$\frac{2.1.0.4}{3.1.0.5},$
bear	$\frac{3.1.4.2}{3.1.4.2},$

$$I \frac{2}{2} C \frac{1}{1} P \frac{2}{2} M \frac{3}{3} = 16$$

125. Pildidel on kaks erinevat versiooni nii-öelda valemitest, mida annab laialdaselt eri liikidel ühe teatava omaduse kirjeldamiseks kasutada.

Valemitest vasakpoolne kirjeldab küsitavat omadust eri loomadel (ülevalt alla opossum, kanguru, platsentaalid ehk pärisimetajad, nahkhiir, karu) parempoolne aga inimesel. **Mis „valemitega“ on tegu?**

126. Pildil nähtavaid 14.-15. sajandil moes olnud kingi tuntakse ka nime all *poulaine*. Tuntum nimi tuleneb ühe Euroopa linna nimest. **Mis linna?**

127. Küsime Läänemaa küla, kus asus aastatel 1920-1943 eestirootslaste põllutöö- ja rahvaülikool. Kool, üks eestirootslaste vaimuelu keskusi, seisis rootsi kultuuri seismise eest ja jagas praktilisi oskusi põllu- ja kodumajanduse vallas. Koolis õppis selle aja jooksul kokku üle viiesaja inimese. Küsitav küla on Eesti hariduselus märgataval kohal ka täna: seal asub üks Eesti riigikoole, Noarootsi Gümnaasium. **Milline küla?**

128. Kuuldava jazzistandardi esitaja oli tuntud altsaksofonistina. Kuuldavas loos teeb kaasa ka põhiartisti noorem vend, kes on tuntud trompetistina, aga siin mängib kornetit. **Mis on vendade ühine perekonnanimi?**

129. See McQuillanite klanni poolt 16. sajandi alguses ehitatud loss Põhja-Iirimaal asub mereäärsel basaldist kõrgendikul, mille all peitub Merineitsi merekoobas. Praegu varemetes loss on kõigist külgedest ääristatud järskude langustega ning on maalilise väljanägemise tõttu figureerinud ka telesarjas Troonide mäng. **Mis loss?**

130. Küsime 1936. aastal Eestis sündinud väliseesti majandusteadlast. Ta on töötanud Uppsala ja Umeå ülikoolides ja avaldanud 20 raamatut; veel on ta avaldanud üle saja teadusartikli, millest ühele on viidanud Sir Karl Popper. Tööväliselt on üheks tema kireks barokkmuusika: 1987. aastal pani ta aluse Põhjamaade barokkfestivalile, lisaks valmistab ta hobikorras muusikainstrumente, näiteks viola da gambasid. 2016. aastal jõudis eesti keelde tema raamat “Kunst, teadus ja majandus”, mida kirjeldab hästi selle ingliskeelse versiooni alapealkiri “Ajalooline safari” - raamat võib mälumängurile tõeliseks maiuspalaks olla. **Kes?**

131. Edvards Liedskalniņš, teise nimega Edward Leedskalnin, on mees, keda teatakse kui Florida osariigis asuva Korall-lossi (Coral Castle) ehitajat. Elu lõpuni üksikuks jäänud meest ajendas lossi ehitamata õnnetult lõppenud armastus endast kümme aastat noorema Agnes Scuffsi vastu. Sellest loost sai inspiratsiooni küsitav poplaulja, kelle tõlgendus ilmus 1986. a albumil “Whiplash Smile”. Tõsi, tõlgendus sai kõvasti inspiratsiooni ka laulja enda ripakil suhtest oma toonase tüdruksõbra Perri Listeriga. Üks kahest loo muusikavideost on osaliselt üles võetud Korall-lossis. **Mis laulja?**

132. Pildil näete Põhja-Islandil Vatnajökulli rahvuspargis asuvat Ásbyrgi kanjonit, mis kohaliku pärimuse järgi on Odini kaheksa jalaga hobuse poolt jäetud kabjajalg. **Mis nime all on see hobune skandinaavia mütoloogias tuntud?**

133. Pildilolev kuju asub oma riigi suuruselt teises linnas.

Mees, kelle auks kuju on püstitatud oli seal tegutsenud omaaegne kuberner, kes on andnud nime ka küsitavas linnas tegutsevale ülikoolile. Ülikooli peamine linnak asub Bundoora äärelinnas. **Kelle kujuga on tegu ja mis linnas see asub?**

134. Soome maalikunsti kullavaramusse kuuluv Akseli Gallen-Kallela "Kullervo needmine" annab ehedalt edasi soome folkloorist tuntud tegelase Kullervo vihapurske. Kullervo oli üleloomuliku jõuga mees, kellega alatasa juhtus igasugu hädasid. Üht sellist ebaõnneepisoodi kujutab ka antud maal, kus siis Kullervo igati loogiliselt oma viha ka väljendab. **Küsime, mis on antud konkreetsel juhul ajanud Kullervo niivõrd vihale?**

135. See obotriitidest põlvnev lääneslaavi päritolu dünastia valitses alates 12. sajandist kuni 1918. aastani - Euroopa kohta väga muljetavaldav dünastiline kestvus. Lühikeseks ajaks õnnestus perekonna liikmel üle võtta üle Rootsi valitsemine. Sama nime kannab tänapäeval ka piirkond Euroopas. **Mis dünastia vapp on pildil?**

136. Eesti-Kanada teadlase Endel Tulvingu läbimurdeks teadusmaailmas oli 1972. a avaldatud artikkel, mis põhjustas mälu-uurimises paradigmuuutuse. Nimelt hakkas Tulving eristama kaht mälusüsteemi. Ühe abil abil neist toimub inimese isiklike sündmuste mäletamine (a la „sõin eile hommikul putru“), teine aga on seotud inimese teadmistega ümbritseva maailma kohta (a la „tiiger on kiskja“). Oluline osa Tulvingu järeldestest rajanes mäluhäirega patsient K.C. peal tehtud avastustest. Viimane ei suutnud mootorrattaõnnetuse järel meenutada oma enda elus juhtunut, küll aga suutis meenutada fakte näiteks ajaloost või matemaatikast. **Mis nime kannavad need kaks, Tulvingu poolt eristatud mälusüsteemi?**

137. Inglise komöödiaseriaali “Kontor” tegevus toimub ühes 160-tuhandilise elanikkonnaga Berkshire’i linnas. Kentsaka kontorielu taustal kujutatakse seriaalis seda paika rõõmutu tühermaana, kus domineerivad hall betoon ja tööstus. Ometi oli mõnisada aastat tagasi tegu ülimalt inspireeriva paigaga: just siia kolisid William ja Caroline Herschel mõned aastad pärast planeet Uraani avastamist ning elasid ja töötasid siin üle kolmekümne aasta. Siin asus ka nende kuulus, poole sajandi vältel maailma suurim olnud 40-jalane teleskoop, mida on kujutatud Kuningliku Astronoomiaseltsi kuldmedalil (pildil).

Mis linn?

138. Pildil olev kompleks on Iisraeli holokaustimuuseum – külastajate arvu alusel Nutumüüri järel Jeruusalemma teine vaatamisväärsus. Muuhulgas annab just nimetatud muuseum välja auhinda „Õiglane maailma rahvaste seas“ (mõeldud isikutele, kes riskisid oma eluga holokausti ajal, et päästa juute). **Millise kohaliku nime all on muuseum laiemalt tuntud?**

139. Eesti keeles esineb viis kõneviisi: kindel kõneviis ehk indikatiiv, tingiv kõneviis ehk konditsionaal, käskiv kõneviis ehk imperatiiv, kaudne kõneviis ehk kvotatiiv ja ... kõneviis ehk jussiiv. Küsitaval, kolme punkti kohale sobival kõneviisil on kaks kuju: -gu ja -ku. Näiteks on jussiivis rõhutatud kohad järgmistes näitelausestes: “Tulgu Jüri homme meile” ja “Ah mina tehku päev läbi palehigis tööd!”. **Mis kõneviis?**

140. See neljakümne tuhandelise elanikkonnaga Prantsusmaa linn on:

- Pas de Calais’ departemangu pealinn;
- Maximilien Robespierre’i sünnikoht;
- Victor Hugo “Hüljatutes” kohtuistungide toimumispaik, kus peategelane härra Madeleine tunnistab, et on tegelikult endine sunnitööline Jean Valjean.

Mis linn?

141. Aleksandrias 2. sajandil tegutsenud astronoomi Ptolemaiuse “Matemaatiline traktaat” (vkr “Mathēmatikē Syntaxis”) vajas varakeskaegses Euroopas suuresti unustuse hõlma. Samal ajal oli teos araabia teaduses väga suure au sees. Kaliif al-Ma’mūni valitsemisajal araabia keelde tõlgitud teosest sai araabia õpetlastele kohustuslik lugemine ja teoses esitatud vaatlustulemuste kontrollimisest omaette uurimisvaldkond. Araablased kasutasid teose kohta nime, mis oli mugandus toona kasutatud nimetusest “Suur traktaat” (vkr “Hē Megalē Syntaxis”). Kui araabiakeelne versioon hiljem Euroopasse jõudis, mugandasid eurooplased omakorda araablaste kasutatud nimetuse. Nii jõudi nimetuseni, mille all tunneme teost tänapäevani. **Millise nime all Ptolemaiuse “Matemaatilist traktaati” paremini tunneme?**

142. Küsitava kultusliku jaapani tele-show algne versioon oli eetris 1986-1990. Osalejate ülesandeks oli jõuda krahv ... lossi, ületades nende teele seatud takistusi. Suure populaarsuse tõttu hakkasid mitmed riigid sarnast sarja isegi tootma, Soomes aga näiteks osteti sisse Suurbritannia versioon, mida näidati pealkirja “Hullut japanilaiset” all. **Mis tele-show?**

143. Kuulsad fotod kuulsatest inimestest. Kunstniku käekiri on selgelt äratuntav. **Kes on fotode autor?**

144. Luc Bessoni ulmepõnevikus “Viies element” on meeldejääv muusikaline vahepala, kus tulnukas Plavalaguna (pildil) esitab ühest tuntud ooperist pärineva aaria, mis oma kurbuses Bruce Willise mängitud tegelaskuju heldima paneb. Filmis kasutati albaanlasest soprani Inva Mula esitust, mida ka kuulete. Küsitavat ooperit on Eestis sel aastal mängitud. **Mis ooper ja kes on selle helilooja?**

145. "Action Comics 1" on koomiksiraamat, mis ilmus 1938. aastal. Seda peetakse superkangelaste žanrile alusepanijaks ning ühtlasi on tegu ühe kalleima koomiksiraamatuga üldse. Koomiksiraamatu kaas on üks ikoonilisemaid "koomiksiste kuldajastu" sümboleid. **Mida hoiab koomiksiraamatu kaanel pea kohal Superman?**

146. Tegemist on siinmail tavalise taimega (*Asarum europaeum*), mille lehti Eesti metsades jalutajad tihtipeale harilikult sinilille omadega segi ajavad. Osaliselt on põhjus selles, et mõlema lehed on ühtmoodi igihaljad ehk neid võib talvel lume altki leida. Taim on Euroopas laialt levinud, ent märkimisväärsel kombel ei kasva näiteks Skandinaavias (v.a. Lõuna-Soomes). Taimel on tugev lõhn ja kuuldavasti ka kibe maitse, mistõttu pidavat loomadki selle söömist vältima. **Mis taim?**

147. Nagu paljud teised omasugused, lootis ka see vasakäärmuslik terrorirühmitus luua uut tüüpi "revolutsioonilise" riigi läbi relvastatud võitluse. Sisekord ja ideoloogia kujundati analoogsete ladina-ameerika gruppide järgi. Eesmärke pühendavate abinõude hulka kuulusid sabotaažid, pangaröövid, mõrvad ja inimröövid. Siiski, 1980. aastate lõpul õnnestus Itaalia kordnikel rühmitus lagundada. Enne seda õnnestus siiski nii mõndagi korda saata ja rühmituse kurikuulsaimaks teoks jäi pikaajalise peaministri Aldo Moro hukkamine. **Mis terrorirühmitus?**

148. Küsime perekonnanime, mis ühendab kaht eesti sportlast, sealjuures esimesel juhul on tegemist n-ö eestistatud nimega. Esimene küsitav oli Raplast pärit maadleja, kelle tippsaavutusteks oli Kreeka-Rooma maadluse EM-il raskekaalus 1930. a 6. kohale ja 1931. a 5. kohale jõudmine. Väheoluline pole ka asjaolu, et mees oli üle 10 aasta Kristjan Palusalu põhiline treeningupartner, tehes Palusalule mõnelgi korral ka Eesti meistrivõistlustel särü. Teine sama perekonnanimega mees mängis mitme riigi klubis jalgpalli ja esindas enam kui 100 kohtumises ka Eesti koondist. **Kes?**

149. Kui mõne välisriigi võimukandja Moldovasse riigivisiidile saabub, viiakse ta suure tõenäosusega Chişinăust 15 kilomeetrit põhjas asuvasse veinilinnakesse. Teisest riiklikus omanduses olevast veinikeldrist, hiiglaslikust Mileştii Micist vaid natuke väiksemas veinikeldris toodetakse linnakese nime kandvat vahuveini. Veinikeldris on hoiul Hermann Göringi veinikollektsioon, lisaks pidas siin väidetavalt oma 50. sünnipäeva Vladimir Putin. **Mis linn/veinikelder/vahuvein?**

150. Küsitava riigi pealinna esindusväljakul, Mai platsil (Plaza de Mayo) võib siiaaani igal neljapäeval kohata valgetes pearätikutes protesteerivaid naisi, kes nõuavad tõde oma laste saatuse kohta. Kogunemiskohast tulenevalt kannab grupp nime “Mai Platsi Emad” (Madres de Plaza de Mayo). Nende naiste lapsed jäid teadmata kadunuks aastakümneid tagasi, kui diktatuuri küüsis riigis vangistati, piinati ja tapeti tuhandeid teisitimõtlejaid. Tagakiusajate tapameetoditega seondub muuhulgas märksõna “surmalennud” (*vuelos de la muerte*) – s.o. uimastatud olekus vangistatute heitmine lennukist vette. **Mis riik?**

151. Pildil nähtavad interaktiivsed koletisebeebid, kes muuhulgas ajavad tatti suust välja ja peeretavad, kannavad neljatähelist nime. Sama neljatäheline nimi on ansambli Cheap Trick endise laulja Randy Hogani hüüdnimi. Nimi on ühtlasi üks kreeka keelest tulenev prefiks. **Mis nimi?**

152. Robert Mugabe oli 2017. aastal sunnitud Zimbabwe presidendi ametikoha Emmerson Mnangagwale üle andma. Riigipea ametikoht jäi sellega parteile, mis on riiki juhtinud iseseisvumisest saati ja mille lipul (pildil) põhineb riigilipp.

Parteid tunti esialgu neljatähelise lühendi all. Kui parteiga liideti peamine opositsioonipartei ZAPU, lisati lühendile veel kaks tähte. Vastuseks sobib nii nelja- kui kuuetäheline lühend. **Mis partei, nn Mugabe partei?**

153. Kes on see 1936. a sündinud mees?

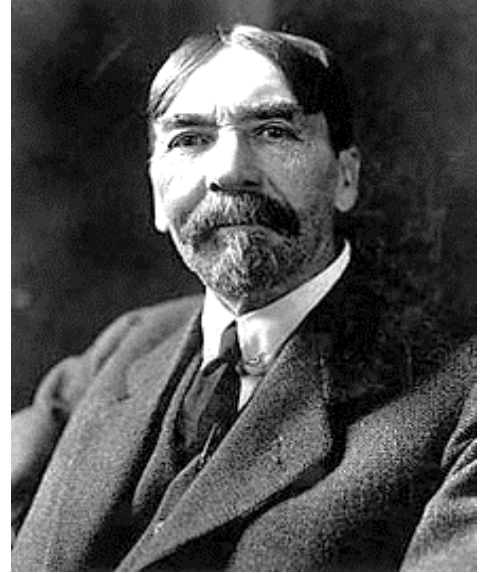
154. Integreerimine on väga praktiline matemaatiline operatsioon, mille abil on muuhulgas võimalik leida funktsioonide aluseid pindalasid ja ka ruumalasid. Esimest korda ilmus integraali sümbol avalikkuse ette G.W. Leibnizi 1686. aasta artiklis, kuid isiklikes märkmetes kasutas ta sümbolit juba ammu. Leibniz oli väga nõudlik oma matemaatilises notatsioonis, eksperimenteerides ning konsulteerides enne teiste matemaatikutega tihti aastaid kui mingi tähistuse kasutusele võttis. **Küsime, miks on integraali sümbol just sellise kujuga nagu ta on ehk millisele tegevusele see sümbol viitab?**

$$\int_a^b f(x)dx$$

155. See film jagab koos filmiga "The Turning Point" omamoodi kurba rekordit: see kandideeris 11 Oscarile, ilma et oleks ühtegi võitnud. Režisööriks oli Steven Spielberg, aastanumbriks kirjutati 1985. Filmis tegi Celie Harris-Johnson osas läbimurderolli Whoopi Goldberg. Samuti tegi selles oma näitlejadebüüdi Oprah Winfrey. **Mis film?**

156. Eelmisel aastal ilmus kirjastuse "paranoia" raamatusarjas "Armastatud klassikud" luuleraamat nimega "Sigalind". Tegu on valikkoguga, mille koostajaks on Hasso Krull. Raamatust leiame muuhulgas luuletused "Mehed ja meri", "Korter 13" ja raamatule pealkirja andnud teose "Olen kägu" ("Ja pole vaja, pole vaja / hirmutada mind / paranoia, paranoia / olen kägu, sigalind"). **Kes on "Sigalindu" koondatud luuletuste autor?**

157. Norra päritolu Ameerika sotsioloogi ja majandusteadlase (1857-1929, pildil) järgi on nime saanud nähtus, kus nõudlus mingi luksuskauba järele tõuseb, kui antud luksuskauba hind tõuseb. Selline nõudlusseadust rikkuv tarbimine on seotud prestiižiga. Näiteks võib mõne ülikalli käekoti puhul juhtuda, et selle ostnud inimene poleks seda ostnud, kui kott oluks pelgalt kallis. Sellist suurustlevat tarbimist käsitles küsitavale efektile nime andnud teadlane oma 1899. aastal ilmunud "Jõudeklassi teoorias" ("The Theory of Leisure Class", pole eesti keeles ilmunud). **Milline nähtus?**

158. Küsime vendasid, kes mõlemad olid nooruses Eesti-tasemel laskesuusatajad, noppides juunioride klassis auhinnalisi kohti muuhulgas Indrek Tobrelutsult ja Dmitri Borovikilt, ent nüüd on juba aastaid edukalt tegutsemas fotograafia vallas. Vanem vend käis spordifotograafina SL Õhtulehe koosseisus kaks korda olümpiat pildistamas: 2000 Sydneys ja 2002 Salt Lake Citys. Hiljem on ta vabakutselisena pälvinud ainsa fotograafina kahel korral Eesti suurima loodusefotokonkursi "Looduse aasta foto" peaauhinna. Noorem vend kuulus aastaid Kristina Šmiguni mäardemeeskonda, ent tegutseb nüüd Fotoluksi juhatajana. **Kes?**

159. Üks usukaugelegi rahvale tuntum koht Piiblist räägib sellest, kuidas jumal saatis Egiptuse rahvale kaela kümme nuhtlust, kuna vaarao ei tahtnud oma iisraellastest orje vabastada. Vaarao süda oli jumala enda poolt aga nii "kõvaks" tehtud, et vaarao meel muutus alles pärast viimast nuhtlust, milleks oli kõigi esmasündinute surm. **Mis oli selles nimekirjas aga kõige esimene nuhtlus?**

160. See lihtsalt valmistatav lihakas eelroog oli eriti hinnas vene tsarinna Anna Ivanovna õukonnas, kus selle järgi oli nimetatud ka üks õuenarridest. Valmistamiseks kasutatakse põhiliselt siga, kuid ka muu liha on lubatud. Taine tükk marineeritakse ning küpsetakse või keedetakse. Viilutatud tükid serveeritakse vürtsikate vene lisanditega nagu redis, sinep või äädikas. Sakslaste analoog sellele roale on *Schweinsbraten*. **Mis nime kandis Anna Ivanovna lemmikroog?**